

S KULTURO GRADIMO IDENTITETO
PRIHODNOSTI MOMS

*STRATEGIJA RAZVOJA KULTURE
v MESTNI OBČINI MURSKA
SOBOTA 2027–2035*

Murska Sobota, april 2026

*Izvajalec: Škratelj, zavod za kulturo,
izobraževanje in šport. Zanj dr. Uroš Grilc,
direktor; Metka Štrajhar, strokovna sodelavka.
Lektura: Maša Milčinski. Koordinator: Zavod za
kulturo, turizem in šport Murska Sobota.*

*Naročnik: MESTNA OBČINA MURSKA SOBOTA,
zanjo župan Damjan Anželj.*

1. Uvod	3
2. Kratka osebna izkaznica kulture v Mestni občini Murska Sobota	4
2.1 Mestna občina Murska Sobota – osrednje kulturno središče Pomurja	4
2.2 Kulturni programi in festivalska dejavnost.....	4
2.3 Javna kulturna infrastruktura MOMS.....	5
3. Kultura MOMS v številkah	7
4. Kulturna dediščina Mestne občine Murska Sobota	12
4.2 Od prazgodovine do sodobnosti: zgodovinski razvoj Murske Sobote	13
4.3 Kulturna dediščina Murske Sobote: Nosilec identitete in gonilo trajnostnega razvoja	13
4.4 Nepremična kulturna dediščina v Mestni občini Murska Sobota	14
4.5 Nesnovna in premična kulturna dediščina	17
4.6 Pisna kulturna dediščina.....	18
5. Analiza PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI, NEVARNOSTI	19
6. Cilji in ukrepi Strategije razvoja kulture v MOMS v obdobju 2027–2034.	22
7. Uresničevanje strategije in evalvacija	47

1. Uvod

Mestna občina Murska Sobota (v nadaljevanju: MOMS) v letu 2026 prvič pripravlja celovit strateški dokument na področju kulture. Pravna podlaga temu in zakonska obveza za vse mestne občine je *Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo* (ZUJIK), Uradni list RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13, 68/16, 61/17, 21/18 – ZNorg, 3/22 – ZDeb, 105/22 – ZZNŠPP, 8/25 in 77/25, ki med drugim določa, da je takšen program sprejet za obdobje osmih (8) let.

Sprejetje takšne strategije pomeni pomemben razvojni mejnik, saj Pomurje kot regija nosi izjemno bogato kulturno, jezikovno in zgodovinsko izročilo, jezik in kultura pa sta njegov identitetni temelj. Življenje ob reki Muri je stoletja oblikovalo prepoznavno identiteto tukajšnjih krajev, zato je temeljno izhodišče pričujoče strategije povezovanje kulturne dediščine preteklosti z razvojnimi potrebami sodobnega časa. To povezovanje predstavlja ključ do razumevanja ustvarjalnega potenciala, značaja in prihodnje kulturne podobe MOMS, ki kot najpomembnejše urbano središče regije predstavlja osrednje žarišče kulturne ustvarjalnosti in identitete Pomurja.

Murska Sobota je danes pomembno regionalno kulturno središče, katerega vloga presega okvir lokalne skupnosti. Njena kulturna krajina, ki vključuje mrežo javnih zavodov, nevladnih organizacij, društev, ustvarjalcev in civilnodružbenih pobud, je temelj za trajen kulturni razvoj. Ta razvoj se odvija v dialogu med dediščino, ki jo je treba ohranjati in interpretirati, ter sodobnimi kreativnimi izrazi, ki jih je treba spodbujati, vrednotiti in strateško usmerjati.

Sodobno razumevanje kulture pa seže še dlje. Kultura ni omejena zgolj na umetnost, dediščino ali kulturne organizacije, temveč se prepleta z družbenimi, izobraževalnimi, socialnimi, gospodarskimi, okoljskimi in drugimi sistemi. Kultura postaja razvojni dejavnik, ki pomembno prispeva k socialni vključenosti, gospodarski vitalnosti, kakovosti bivanja, turistični privlačnosti, izobraževanju, zdravju, mladinskemu delu in trajnostnemu razvoju. Pričujoča strategija zato obravnava kulturo kot povezovalno tkivo lokalne skupnosti, kot razvojni potencial in kot javno dobro, ki prispeva k dolgoročni odpornosti ter privlačnosti MOMS.

Občina ima na področju razvoja mesta sprejet ključni strateški dokument, *Trajnostno urbano strategijo Mestne občine Murska Sobota 2023–2035*, ki med svojimi razvojnimi prednostnimi nalogami izpostavlja tudi kulturo. Posebej poudarja pomen kulturnega turizma, spodbujanja nevladnega sektorja in krepitve mladinskih dejavnosti. Pričujoča *Strategija razvoja kulture v MOMS 2027–2035* ta izhodišča nadgrajuje, pogloblja in dopolnjuje s celovito analizo potreb, institucionalnih kapacitet, kulturnih virov ter dolgoročnih razvojnih priložnosti. V strategiji povzemamo del besedilnega in vsebinskega dela iz navedene *Trajnostne urbane strategije MOMS*.

Strategija razvoja kulture v MOMS je rezultat večmesečnega široko zasnovanega participativnega procesa. V analizo stanja kulture in oblikovanje vizije njenega razvoja so bili vključeni vsi ključni deležniki, ki soustvarjajo kulturni prostor MOMS. Med sodelujočimi so bili občinski javni zavodi (Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota; Pokrajinska in študijska knjižnica; Pomurski muzej; Galerija Murska Sobota; MIKK Murska Sobota), pa tudi državni zavodi (Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Javni sklad RS za kulturne dejavnosti). V proces so bile sistematično vključene tudi nevladne organizacije, društva in kulturni producenti, ki s svojim delovanjem pomembno dopolnjujejo javni kulturni sistem. Posebno pozornost smo namenili predlogom Romske skupnosti.

Na podlagi zbranih podatkov, strokovnih usmeritev in predlogov deležnikov je bil pripravljen *osnutek Strategije razvoja kulture v MOMS 2027–2035*, ki je bil januarja 2026 posredovan v javno razpravo. V okviru razprave je bila 3. marca organizirana *javna tribuna* na temo osnutka Strategije v Dvorani Duše Škof na Gradu Murska Sobota, kjer sta strokovna in zainteresirana javnost predstavili svoja stališča, vprašanja in pobude. Tribuna je bila odlično obiskana. Po zaključku razprave je pripravljavec strategije pregledal prejete pripombe in predloge, jih strokovno ovrednotil ter veliko večino konstruktivnih predlogov vključil v končni predlog dokumenta.

Tako oblikovani Predlog *Strategije razvoja kulture v Mestni občini Murska Sobota 2027–2035* predstavlja usklajen in analitično podprt dokument, ki odraža razvojne potrebe lokalne skupnosti ter sledi nacionalnim in evropskim smernicam kulturnega razvoja. Občinska uprava ga je posredovala v obravnavo in sprejem Mestnemu svetu Mestne občine Murska Sobota.

2. Kratka osebna izkaznica kulture v Mestni občini Murska Sobota

Mestna občina Murska Sobota kot kulturna prestolnica Pomurja uteleša moč ustvarjalnosti, sodelovanja in večkulturnosti, ki so zaznamovali njeno zgodovino in še danes oblikujejo njen razvoj. S prepletom bogate dediščine, živahne društvene dejavnosti in profesionalnih kulturnih ustanov mestna občina ustvarja okolje, v katerem ima kultura osrednje mesto in kjer je vsak prebivalec lahko njen soustvarjalec. Nenehna podpora lokalne skupnosti in odprtost do novih idej omogočata, da Mestna občina Murska Sobota ostaja prostor navdiha, inovativnosti in povezovanja.

2.1 Mestna občina Murska Sobota – osrednje kulturno središče Pomurja

Mestna občina Murska Sobota (MOMS) je kulturno, upravno, gospodarsko in izobraževalno središče Pomurja. Z nekaj več kot 19.000 prebivalci in močnim gravitacijskim zaledjem občina predstavlja vozlišče kulturne produkcije, dostopa do kulturnih dobrin ter regionalnih kulturnih politik. Zaradi svoje lege na stičišču slovenskega, madžarskega, avstrijskega in hrvaškega kulturnega prostora je MOMS izrazito večkulturno okolje, kjer se prepletajo različne tradicije, jeziki, verske, etnične in narodnostne skupnosti ter sodobni ustvarjalni tokovi. Vrednost soboške kulturne krajine izhaja iz kombinacije bogate zgodovinske dediščine, tesnega stika z naravnim okoljem, razvite mreže kulturnih institucij in aktivnega civilnodružbenega sektorja, ki ohranja kontinuiteto kulturnega življenja že več kot stoletje.

Kulturna slika MOMS je neločljivo povezana s specifičnim zgodovinskim razvojem Pomurja. Večkulturnost ostaja eden ključnih identitetnih elementov občine. V občini živijo pripadniki slovenske večine, romske skupnosti, pripadniki drugih narodnosti ter vernikov različnih veroizpovedi, med njimi tudi evangeličanska in judovska dediščina. Prav ta raznolikost, mnoštvo drugačnosti in sprejemanja in sobivanja drugačnosti je danes ena izmed izjemno pozitivnih razlikovalnih potez tega območja.

Posebno mesto v kulturni identiteti MOMS in širšega Pomurja zavzema nesnovna kulturna dediščina, ki predstavlja eno najbolj prepoznavnih in edinstvenih značilnosti regije. Pomurje je prostor, kjer so se stoletja ohranjali posebni jeziki, narečja, običaji, znanja, verovanja, pripovedi in umetnostne prakse, ki so oblikovali življenjski slog ter duhovni svet Prekmurcev, Prlekov in Porabcev. Ta dediščina je neprecenljiv kulturni vir, ki presega fizične spomenike in predstavlja živ odnos skupnosti do svojih korenin.

2.2 Kulturni programi in festivalska dejavnost

Živahno kulturno življenje mesta so začela oblikovati že prva društva konec 19. stoletja. Leta 1897 je bilo ustanovljeno Madžarsko izobraževalno društvo za Slovensko krajino, ki je izdajalo lokalni časopis. Pozneje so nastala tudi slovenska kulturna društva. Današnja kulturna društva, med njimi KUD Štefan Kovač, Mešani pevski zbor Štefana Kovača, Agro – društvo za humanistična vprašanja, Madžarsko kulturno društvo Baráti Kör, Fotoklub Murska Sobota, Društvo upokojencev Murska Sobota, Prekmursko društvo general Maister in Zavod Flota ter številni drugi bogatijo kulturno življenje, povezujejo prebivalce in ustvarjajo živahen utrip mesta.

Kulturno življenje v MOMS je živahno skozi vse leto. Med najpomembnejše festivalske in javne programe sodijo koncertni in uprizoritveni programi Zavoda za kulturo, turizem in šport Murska Sobota (ZKTŠ MS) v Gledališču Park in Dvorani Duše Škof ter v MIKKu, razstave Galerije Murska

Sobota in Pomurskega muzeja Murska Sobota, festivali Festival Soboški dnevi, Soboško poletje, Skrito na grajskem dvorišču, etno in kulinarčni dogodki ter prireditve društev.

Kulturne programe izvajajo profesionalni ustvarjalci v javnih zavodih, kulturna društva, nevladne organizacije ter mladinski ustvarjalci in samostojni delavci v kulturi, ki so vpisani v razvid pri Ministrstvu za kulturo. Galerija Murska Sobota in Pomurski muzej Murska Sobota opravljata državno javno službo na področju varstva kulturne dediščine, in sicer na podlagi pooblastila Ministrstva za kulturo Republike Slovenije. V MOMS delujejo neprofesionalna **kulturna društva**, nekatera so uveljavljena tudi v širšem kulturnem prostoru, ter zgolj ena profesionalna nevladna organizacija, **Zavod Flota**, ki prireja odmeven Festival Fronta sodobnega plesa. Vsekakor velja izpostaviti tudi društvo **Argo**, ki prireja nacionalno pomemben festival mladinske književnosti Oko besede. MOMS aktivno financira ljubiteljsko kulturo, programe NVO in javnih zavodov. V obdobju 2020–2024 je občina vložila več kot 188.000 EUR v društveno kulturo.

Kljub temu je MOMS po primerjavi financiranja kulture za leto 2024 šele na **9. mestu** med 12. mestnimi občinami v Sloveniji (z investicijami: 6,1 %; brez investicij: 7,41 %). Po financiranju kulture glede na letno subvencijo, ki jo mestne občine namenjajo posameznemu prebivalcu občine (per capita), pa MOMS zaseda **7. mesto** (118 evrov) med 12-imi mestnimi občinami v Sloveniji (vir: Simon Kardum).

2.3 Javna kulturna infrastruktura MOMS

Mestna občina Murska Sobota razpolaga z razvejano in funkcionalno kulturno infrastrukturo, ki predstavlja temelj za izvajanje javnega interesa na področju kulture ter omogoča uresničevanje razvojnih ciljev občine in regije. Kulturna omrežja vključujejo javne zavode, posebne kulturne objekte, zaščiteno arhitekturno dediščino ter kulturno-programске prostore, ki skupaj tvorijo hrbtenico kulturnega ekosistema občine. Vsi ti prostori pa danes zahtevajo nadgradnje in obnove.

Grad Murska Sobota iz 16. stoletja s pripadajočim parkom je eden ključnih kulturnih spomenikov občine. Predstavlja osrednji prostor muzejske dejavnosti, protokolarnih dogodkov in kulturno-turističnih programov. Njegov arhitekturni, zgodovinski in simbolni pomen pomembno oblikuje identiteto mesta. V gradu imata svoje prostore **Mladinski informativni in kulturni klub Murska Sobota** in **Pomurski muzej Murska Sobota** (PMMS), ustanovljen leta 1955 in je osrednja regionalna ustanova za varovanje premične kulturne dediščine Pomurja. Njegovo poslanstvo zajema evidentiranje, zbiranje, raziskovanje, dokumentiranje, varovanje, izobraževanje in predstavitev materialne in nesnovne dediščine, ki jo je od prve naselitve do danes ustvarilo prebivalstvo regije, ob vplivih sosednjih pokrajin ter etnični, nacionalni in verski raznolikosti.

Poslanstvo **Pomurskega muzeja Murska Sobota** zajema evidentiranje, zbiranje, raziskovanje, dokumentiranje, varovanje, izobraževanje in predstavitev materialne in nesnovne dediščine, ki jo je od prve naselitve do danes ustvarilo prebivalstvo regije, ob vplivih sosednjih pokrajin ter etnični, nacionalni in verski raznolikosti.

Na podlagi odloka o ustanovitvi in pooblastila Vlade RS PMMS izvaja javno muzejsko službo na območju več kot 30 občin, vključno z Mestno občino Murska Sobota. Muzej zbira, dokumentira in varuje dediščino, pripravlja strokovne študije, izvaja konservatorske programe, postavlja stalne in občasne razstave ter organizira pedagoške in popularizacijske programe.

PMMS sodeluje z drugimi strokovnimi ustanovami, organizacijami in posamezniki, spodbuja strokovni razvoj zaposlenih, sodeluje v slovenskem in mednarodnem kulturnem sodelovanju ter prispeva k

turistični ponudbi regije. Obiskovalcem ponuja stalne razstave, kot so *Ljudje ob Muri*, *Kološev kabinet umetniške fotografije* ter številne občasne tematske razstave.

Galerija Murska Sobota je regijska galerija za sodobno likovno umetnost in središče likovne dejavnosti v Pomurju. Njena zgodovina sega v leto 1965, ko je bil odprt Razstavni paviljon arhitekta Franca Novaka. Po različnih organizacijskih spremembah je leta 1992 Občina Murska Sobota ustanovila samostojni javni zavod Galerijo Murska Sobota, ki ji je leta 2007 kot soustanoviteljica pristopila tudi Občina Moravske Toplice. Od leta 1980 ima galerija sedež na Kocljevi ulici 7 v središču mesta, ob Trgu kulture in Pokrajinski in študijski knjižnici. Galerija se ukvarja z varovanjem, raziskovanjem, predstavitvijo in promocijo likovne dediščine 20. stoletja in sodobne umetnosti. Stalna zbirka vključuje slike, skulpture, grafike, risbe in umetniške fotografije sodobnih pomurskih in drugih slovenskih umetnikov, pri čemer so posebej vredne skulpture z nekdanjih Jugoslovanskih bienalov in Evropskih trienalog male plastike. Osrednji dejavnosti galerije sta spremljanje razvoja sodobne likovne umetnosti v Pomurju in širšem slovenskem prostoru ter organizacija občnih razstav umetnikov 20. in 21. stoletja, ki jih spremljajo strokovna vodenja, predavanja in drugi javni dogodki.

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota (PIŠK) je osrednja knjižnica Pomurja in pomembno kulturno, izobraževalno in raziskovalno središče v mestu. Hkrati hrani domoznansko gradivo s področja obeh strani reke Mure, ki vključuje zgodovinska, geografska, arheološka, literarna, jezikovna, sociološka in etnološka gradiva. Knjižnica omogoča izobraževanje, raziskovanje in informiranje za posameznike in skupine vseh starosti ter ponuja prostor za kulturno in družabno dogajanje.

Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota (ZKTŠ MS) deluje od leta 2010 in združuje tri področja: kulturo, turizem in šport. Zavod ima s svojo dejavnostjo regijski in širši doseg, zlasti s programom v Gledališču Park, ki ponuja raznovrsten uprizoritveni, glasbeni in filmski program (ta program izvaja tudi zunaj Gledališča Park: poletne predstave za otroke, koncerte klasične glasbe, dogodke Folkart, predstave pouličnih gledališč, Soboško poletje, Skrito na grajskem dvorišču in Kino pod zvezdami). Na področju turizma izvaja projekte, organizira številne dogodke na prostem (festival Festival Soboški dnevi, Sočna vilica, Festival prekmurske šunke in prekmurske gibanice, Praznični december v Soboti, Silvestrovanje ...) ter upravlja mestni turistično-informacijski center Hranilnica prekmurskih dobrot. V športu organizira športne dogodke ter sodeluje s športnimi društvi, jih podpira in pomaga pri organizaciji drugih športnih dogodkov v Mestni občini Murska Sobota. Zavod upravlja z **Gledališčem Park**, ki je najpomembnejša večnamenska dvorana v MOMS. Zaradi tehnične opremljenosti in kapacitete omogoča izvedbo profesionalnih uprizoritvenih, koncertnih, plesnih, filmskih in drugih programov. Predstavlja osrednji prostor za izvajanje javnega kulturnega programa.

Mladinski informativni in kulturni klub Murska Sobota (MIKK) je javni zavod, ki deluje kot mladinski center in kulturni prostor. Tu lahko mladi izražajo svojo ustvarjalnost, razvijajo kritično mišljenje ter aktivno sodelujejo pri soustvarjanju programov. MIKK je pomemben prostor za neformalno izobraževanje, kulturno ustvarjanje in socialno vključenost mladih, hkrati pa povezuje mlade iz Pomurja ter širi njihove možnosti tako na lokalnem kot mednarodnem področju. Zavod deluje v prostorih v gradu Murska Sobota in trenutno intenzivno išče ustrežnejše prostore za svojo dejavnost.

Javni sklad RS za kulturne dejavnosti (JSKD), Območna izpostava Murska Sobota podpira in razvija ljubiteljsko kulturno dejavnost v regiji. Njeni programi vključujejo tradicionalne revije in srečanja ljubiteljskih skupin, območna in regijska srečanja lutkovnih, folklornih, pevskih, gledaliških in plesnih skupin, srečanja pevcev in godcev ljudskega izročila, likovna srečanja, vključno z Mini likovno kolonijo, ter druge projekte.

3. Kultura MOMS v številkah

V nadaljevanju podajamo pregled dejavnosti kulturnih javnih zavodov in društev, ki delujejo na območju MOMS in ki so nam posredovale svoje podatke o aktivnostih v letu 2024.

3.1 *Zavod za kulturo, šport in turizem Murska Sobota (ZKŠT)*

Kakovost in raznolikost programa ZKŠT pritegneta obiskovalce iz širše regije. Namen in poslanstvo zavoda je zagotavljanje kontinuirane prisotnosti kakovostnih vsebin s področja kulture, turizma in športa ter učinkovita organizacija, razvoj in spodbujanje dejavnosti na omenjenih področjih, s ciljem dviga kakovosti življenja in prepoznavnosti MOMS.

V letu 2024 je ZKŠT organiziral ali soorganiziral **342 dogodkov**, ki jih je obiskalo **112.861 obiskovalcev**.

KULTURA: V letu 2024 je zavod organiziral ali soorganiziral skupno 264 dogodkov, ki jih je obiskalo 46.611 obiskovalcev.

TURIZEM: V letu 2024 je ZKŠT izvedel 61 dogodkov in nanje privabil okrog 61.900 obiskovalcev.

ŠPORT: Na področju športa je zavod organiziral ali soorganiziral 17 dogodkov, ki jih je obiskalo 9.970 športnih udeležencev in gledalcev.

Evropski projekti, ki jih izvaja ZKTŠ, so: **ICDM** – razvoj inovativnega modela kolesarske destinacije v slovensko-madžarski obmejni regiji (Interreg VI-A Slovenija–Madžarska), začetek triletnega projekta, **Castle Road 2.0** – pozicioniranje čezmejne Ceste gradov kot evropske kulturne poti (Interreg VI-A Slovenija–Avstrija), **Living Castles 2.0** – krepitev čezmejne mreže »živih« gradov in razvoj vključujočega čezmejnega kulturnega turizma (Interreg VI-A Slovenija–Hrvaška) in **EXP Castles – EXPLore & EXPerience Castles** – uprizarjanje in povezovanje kulturne dediščine v inovativna turistična doživetja (Interreg VI-A Slovenija–Madžarska).

Gledališka šola ZKTŠ MS: Gledališko šolo Zavoda za kulturo, turizem in šport Murska Sobota je do leta 2024 obiskovalo več kot 200 otrok in mladine.

Kazalci uspešnosti v letu 2024:

- Skupno število dogodkov: 342
- Skupno število obiskovalcev: 112.861
- Financiranje MOMS: 831.914,53 EUR
- **Drugi viri financiranja:**
 - Projekt ART KINO (Ministrstvo za kulturo) 2025: 6.375,00 EUR
 - EU sredstva: 38.193,13 EUR
- **Lastni prihodki:** 313.086,02 EUR
- **Število zaposlenih:** 15

3.2 *Knjižnična dejavnost: Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota (PIŠK MS)*

PIŠK MS je osrednja območna knjižnica za Pomurje. Njeno poslanstvo je zagotavljanje knjižnične javne službe, razvoj bralne kulture in informacijske pismenosti ter varovanje in posredovanje domoznanske dediščine. Knjižnica zagotavlja dostopnost znanja in kulture vsem prebivalcem, tudi pripadnikom madžarske narodne skupnosti, Slovencem v Porabju ter romski skupnosti. Ob knjižnici stoji *Rastoča knjiga Murska Sobota* – poklon vsem piscem, ki so prispevali svoj dar za razvoj in ohranitev slovenstva v Prekmurju ter poklon ustvarjalnemu duhu in vrednotam slovenstva, kar

ponazarja tudi napis na obeležju: »V počastitev slovenske pisane besede in književne ustvarjalnosti v Prekmurju.«

PIŠK MS skrbi za knjižnično dejavnost na območju 12 občin UE Murska Sobota, izvaja svetovanje ter koordinacijo s knjižnicami v Lendavi, Ljutomeru in Gornji Radgoni, skrbi za domoznansko koordinacijo, IKT podporo, skupne projekte in medknjižnično izposajo.

Ključni programi so domoznanstvo, čezmejne storitve, potujoča knjižnica (bibliobus), premične zbirke, e-vsebine in dostop na daljavo.

Kazalci uspešnosti v 2024:

- **Zaloga:** 469.131 enot
- **Letni prirast:** 12.663 enot
- **Aktivni člani:** 10.668 (18,99 % prebivalcev MOMS)
- **Novi člani:** 1.296
- **Izposoja:** 401.563 enot
- **Obiski zaradi izposoje:** 113.168
- **Medknjižnična izposoja:** 591 enot
- **Število dogodkov:** 89
- **Obiskovalci dogodkov:** 6.246
- **Zaposleni:** 25
- **Prihodki 2024:** 1.358.055,33 EUR (MOMS: 400.362,97 EUR)

3.3 Pomurski muzej Murska Sobota

Pomurski muzej je osrednja regionalna muzejska ustanova od leta 1955. Deluje na območju 27 pomurskih občin ter v Porabju in Radgonskem kotu. Izvaja javno službo na področjih arheologije, zgodovine, umetnostne zgodovine, etnologije, konservacije, muzejske pedagogike, dokumentacije in knjižničarske dejavnosti.

Vizija muzeja je oblikovanje najkakovostnejše stalne zbirke, vzpostavitev osrednjega regionalnega raziskovalnega središča ter delovanje kot odprt, vključujoč muzej.

Kazalci uspešnosti 2024:

- **Razstave:** 12
- **Pedagoški in andragoški programi:** 116
- **Obiskovalci:** 25.173 (grad), 73.360 (vse lokacije)
- **Zaposleni:** 14
- **Financiranje MOMS:** 105.539 EUR
- **Drugi viri:** MK 556.994 EUR, MT 5.500 EUR, javna dela 7.370 EUR, drugi prihodki 47.587 EUR

3.4 Galerija Murska Sobota

Galerija deluje kot pooblaščen muzej v javni mreži in izvaja galerijsko dejavnost regionalnega in nacionalnega pomena.

Kazalci uspešnosti 2024:

- **Dogodki:** 7 razstav in 175 spremljevalnih programov
- **Obiskovalci:** 4.427 (od tega 2.724 otrok in mladostnikov)
- **Zunanji izvajalci:** 8

- **Zaposleni:** 5
- **Financiranje:**
 - MOMS: 17.000 € za program, 20.000 € za investicijsko vzdrževanje
 - MK RS: 185.127 € za delo, 22.700 € za razstavni program
 - Občina Moravske Toplice: 7.500 €

3.5 Zavod Flota

Mednarodno priznani festival sodobnega plesa. V letu 2024 je zavod izvedel **42 dogodkov s 4.300 obiskovalci**. Leta 2025 je bila izvedena že **20. edicija mednarodnega festivala Front@**. Financiranje: Ministrstvo za kulturo 135.000 €, MOL 42.000 €, MOMS 3.500 €.

3.6 Argo, društvo za humanistična vprašanja

V letu 2026 je društvo izvedlo **29. Festival Oko besede**, nacionalno pomemben festival mladinske književnosti pod vodstvom prof. dr. Dragice Haramije. Festival je v letu 2024 obsegal **34 dogodkov**, nagovoril več kot 3.000 udeležencev ter privabil približno 100 povabljenih avtorjev, urednikov, knjižničarjev, učiteljev in raziskovalcev. Društvo izdaja tudi literarno zbirko *Med Rabo in Muro* za slovensko manjšino v Porabju.

3.7 Glasbena šola Murska Sobota

Deluje v 18 občinah, ima 41 zaposlenih, v letu 2024 je izvedla 264 dogodkov, ki jih je obiskalo 15.300 obiskovalcev, in je ključni dejavnik razvoja glasbene kulture v regiji. Izjemno pomembna institucija, ki nujno potrebuje investicijo v dodatne sodobne prostore z nadgradnjo obstoječe stavbe Glasbene šole na Cvetkovi ulici v Murski Soboti.

3.8 JAVNI SKLAD RS ZA KULTURNE DEJAVNOSTI, Območna izpostava Murska Sobota

Območna izpostava pokriva 12 občin in Porabje. Zagotavlja strokovno in organizacijsko izvajanje nacionalnega in dodatnega lokalnega programa na področju ljubiteljske kulture. Zagotavlja strokovno in organizacijsko pomoč ljubiteljskim kulturnim društvom, načrtuje in izvaja izobraževalne programe, promovira dosežke ljubiteljske kulturne dejavnosti, zagovarja interese kulture in skupaj z mrežo 59 izpostav zagotavlja organizacijsko platformo za informiranje, povezovanje in obveščanje ter upravlja dodeljeno kulturno infrastrukturo. Izvaja piramidni program za dostopnost kulturnih vsebin, organizira prireditve, izobraževanja in svetovanja. V sodelovanju z lokalnimi skupnostmi in drugimi akterji organizira kulturne dogodke ter skrbi za razvoj in uresničevanje nacionalnega programa ljubiteljskih kulturnih dejavnosti. Območna izpostava se vključuje v izvajanje dopolnilnega izobraževanja na področju kulturno-umetnostne vzgoje z različnimi pristopi in na različnih ravneh šolskega sistema (piramidni zasnovani programi preglednih srečanj/revij skozi programsko shemo in ostale izobraževalne oblike, kot so delavnice, predavanja, tabori in seminarji).

Kazalci uspešnosti za leto 2024:

- št. dogodkov: 38 v lastni izvedbi oz. v soorganizaciji
- število obiskovalcev: cca 6.400
- število vključenih zunanjih izvajalcev v program: /
- evropski projekti v obdobju 2020-2024 (navesti): /
- število zaposlenih: 2 (s 1. 9. 2024)
- financiranje s strani MOMS v letu 2024: 4.391,00
- drugi viri financiranja v letu 2024 (Ministrstvo za kulturo: za program 3.850 evrov, splošni materialni stroški 1.680 evrov.), ostale lokalne skupnosti: cca 10.000 evrov

3.9 Slavistično društvo Prekmurja, Prlekije in Porabja z različnimi aktivnostmi skrbi za jezikovno in literarno dediščino regije in krepitev javne rabe slovenščine. V letu 2024 je društvo tako izvedlo 20 dogodkov za različne ciljne skupine. Dejavnost promoviranja javne rabe slovenščine je za to območje izjemnega pomena, saj se nahaja ob vzhodni meji slovenske jezikovne skupnosti.

3.10 KUD Štefan Kovač skrbi za produkcijo gledaliških predstav in ima velike uspehe na področju ljubiteljskih gledaliških skupin. V njem deluje likovna sekcija LIKOS ter mešani upokojenski pevski zbor Stari Kovači.

Na področju zborovskega petja deluje mednarodno priznani **Mešani pevski zbor Štefana Kovača**.

Za kulturno udejstvovanje upokojencev pomembno skrbi **Društvo upokojencev Murska Sobota**.

Številna manjša društva skrbijo za kulturne dogodke v svojih krajih, denimo **KTD Černelovci** je v letu 2024 organiziral 18 dogodkov, **Kulturno in turistično društvo Goska Satahovci**, **Zveza Romov Slovenije** skrbi za razvijanje kulturne dejavnosti Romske skupnosti. **Ljudska univerza Murska Sobota** je prav tako neke vrste kulturni medgeneracijski center, enako velja za **Slovensko filantropijo – PE Sadeži družbe Murska Sobota**. **Kulturno društvo Fotoklub Murska Sobota** skrbi za razvoj fotografske umetnosti in je v letu 2024 priredil 4 razstave.

3.11 Na področju kulturnega udejstvovanja romske skupnosti ima ključno vlogo **Romani Union** – romsko društvo, ustanovljeno že leta 1990 v Murski Soboti. To je bilo prvo romsko politično-družbeno-kulturno društvo v Sloveniji. Navajamo tudi lokalno-razvojno in podporno organizacijo Razvojni center Murska Sobota (RCMS), ki med drugim podpira projekte Romov – npr. projekt Roma Influencers, namenjen spodbujanju participacije mladih Romov in promociji romskih uspešnih zgodb. V okviru običajnih mestnih kulturnih institucij obstajajo pobude za vključevanje romske skupnosti: na primer, v knjižnici (PIŠK) deluje Romano Kher – romski oddelek, ki zbira gradivo v romskem jeziku in o romski kulturi; to pomaga pri ohranjanju jezika, kulture in omogoča dostop širši javnosti.

3.12 Po evidencah Centralnega registra društev je na območju MOMS registriranih **35 kulturnih in umetniških društev**. Po oceni lokalne kulturne politike se navaja, da je v občini – razen teh formalno registriranih društev – dejanskih nevladnih organizacij, ki delujejo vsaj delno na področju kulture in umetnosti, približno **100**. Razlika izhaja iz dejstva, da se nekatere organizacije registrirajo pod “druga društva”, a izvajajo tudi kulturno dejavnost (npr. **Strokovno društvo medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Pomurje (SDMSBZT)** – **Vokalna skupina Žarek**, turistično-kulturno društvo, krajevne skupnosti, društva z več dejavnostmi itd.).

V MOMS deluje tudi kar nekaj samostojnih kulturnih delavcev (slikarji, pisatelji, glasbeniki, plesalci idr.), ki bistveno prispevajo h kulturni podobi kraja.

Pregled financiranja MOMS področja kulture v obdobju 2020–2025

PP	konto	Naziv PP	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Skupaj
18021001		Nepremična kulturna dediščina	0,00	70.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	70.000,00
	431000	Investicijski transferji neprofitnim organizacijam		70.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	70.000,00
18021004		Prenova sokolskega doma	0,00	0,00	0,00	0,00	29.840,00	5.587,60	35.427,60
	402099	Drugi splošni material in storitve	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	5.124,00	5.124,00
	420402	Rekonstrukcija in adaptacija	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	420801	Investicijski nadzor	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	420804	Načrti in druga projektna dokumentacija	0,00	0,00	0,00	0,00	29.840,00	463,60	30.303,60
									0,00
18021005		Prenova Delavskega doma	0,00	0,00	0,00	0,00	48.090,00	511.116,43	559.206,43
	420402	Rekonstrukcija in adaptacija	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	501.674,83	501.674,83
	420801	Investicijski nadzor	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	402099	Drugi splošni material in storitve	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	8.953,60	8.953,60
	420804	Načrti in druga projektna dokumentacija	0,00	0,00	0,00	0,00	48.090,00	488,00	48.578,00
									0,00
18021006		Prenova Delavskega doma – UE	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	420402	Rekonstrukcija in adaptacija	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
18022000		Pomurski muzej Murska Sobota	126.678,68	145.475,01	172.488,09	98.268,82	121.864,36	105.173,12	769.948,08
	402099	Drugi splošni material in storitve	851,07	0,00	3.271,88	800,16	0,00	1.976,40	6.899,51
	413300	Tekoči transferji ...sred. za plače in druge izdatke zaposl.	9.300,00	9.500,00	89.451,51	11.500,00	13.000,00	15.478,78	148.230,29
	413302	Tekoči transferji ...sred. za blago in storitve	22.600,00	15.800,00	18.450,00	26.000,00	28.000,00	42.121,00	152.971,00
	420500	Investicijsko vzdrževanje in izboljšave	14.523,46	40.788,01	9.314,70	0,00	0,00	0,00	64.626,17
	420801	Investicijski nadzor	976,00	1.098,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2.074,00
	420804	Načrti in druga projektna dokumentacija	0,00	0,00	0,00	0,00	20.544,80	5.392,40	25.937,20
	432300	Investicijski transferji javnim zavodom	78.428,15	78.289,00	52.000,00	59.968,66	60.319,56	40.204,54	369.209,91
18031000		Sofinanciranje delovanja – PIŠK	406.942,62	505.440,53	401.133,01	439.075,84	397.255,00	479.270,00	2.629.117,00
	402099	Drugi splošni material in storitve	0,00	655,87	0,00	0,00	0,00	0,00	655,87
	413300	Tekoči transferji ...sred. za plače in druge izdatke zaposl.	245.776,82	240.000,00	222.000,01	234.010,01	220.000,00	286.400,00	1.448.186,84
	413301	Tekoči transferji ...sred. za prispevke delodajalca	39.941,00	38.500,00	35.000,00	36.354,83	30.000,00	43.600,00	223.395,83
	413302	Tekoči transferji ...sred. za blago in storitve	70.000,00	84.000,00	97.000,00	114.530,00	80.000,00	80.000,00	525.530,00
	420500	Investicijsko vzdrževanje in izboljšave	610,00	93.784,66	0,00	0,00	0,00	0,00	94.394,66
	420801	Investicijski nadzor	0,00	0,00	2.440,00	0,00	0,00	0,00	2.440,00
	432300	investicijski transferji javnim zavodom	50.614,80	48.500,00	44.693,00	54.181,00	67.255,00	69.270,00	334.513,80
									0,00
18032000		Zavod za kulturo, turizem in šport	516.224,27	525.357,54	553.736,99	605.500,00	583.495,03	675.842,08	3.460.155,91
	413300	Tekoči transferji ...sred. za plače in druge izdatke zaposl.	290.460,00	306.200,00	327.040,00	363.800,00	341.780,00	374.285,50	2.003.565,50
	413301	Tekoči transferji ...sred. za prispevke delodajalca	40.740,00	44.230,00	47.520,00	49.700,00	46.860,00	51.365,70	280.415,70
	413302	Tekoči transferji ...sred. za blago in storitve	160.085,00	140.000,00	160.000,00	182.000,00	180.000,00	197.653,28	1.019.738,28
	432300	Investicijski transferji javnim zavodom	24.939,27	34.927,54	19.176,99	10.000,00	14.855,03	52.537,60	156.436,43
18033000		Kulturni praznik	5.066,88	4.646,62	4.976,63	3.650,00	5.442,63	5.144,90	28.927,66
	402099	Drugi splošni material in storitve	650,00	650,00	650,00	650,00	650,00	650,00	3.900,00
	411908	Denarne nagrade in priznanja	1.500,00	1.500,00	1.500,00	0,00	1.500,00	1.500,00	7.500,00
	413302	Tekoči transferji ...sred. za blago in storitve	2.916,88	2.496,62	2.826,63	3.000,00	3.292,63	2.994,90	17.527,66
18033002		Sofinanciranje delovanja kulturnih društev	8.940,49	9.756,37	9.347,34	9.999,99	7.994,86	2.812,22	48.851,27
	412000	Tekoči transferji neprofitnim organizacijam in ustanovam	8.940,49	9.756,37	9.347,34	9.999,99	7.994,86	8.000,01	54.039,06
18033003		Sofinanciranje projektov kulturnih društev in ustanov	16.787,16	19.103,96	20.684,33	20.483,45	18.040,72	18.569,45	113.669,07
	412000	Tekoči transferji neprofitnim organizacijam in ustanovam	13.797,64	15.710,75	17.839,39	17.298,97	13.576,79	15.798,51	94.022,05
	413302	Tekoči transferji ...sred. za blago in storitve	2.989,52	3.393,21	2.844,94	3.184,48	4.463,93	2.770,94	19.647,02
18033005		Literarni festival Oko besede	5.000,00	5.000,00	5.000,00	5.000,00	4.000,00	4.000,00	28.000,00
	412000	Tekoči transferji neprofitnim organizacijam in ustanovam	5.000,00	5.000,00	5.000,00	5.000,00	4.000,00	4.000,00	28.000,00
18033006		JSKD območna izpostava Murska Sobota	0,00	912,96	2.281,67	4.233,29	4.375,36	4.380,34	16.183,62
	412000	Tekoči transferji neprofitnim organizacijam in ustanovam	0,00	912,96	2.281,67	4.233,29	4.375,36	4.380,34	16.183,62
18034000		Izdajanje občinskega časopisa - "Soboške novine"	67.019,01	70.400,66	81.847,23	98.349,07	78.070,53	81.308,46	476.994,96
	402003	Tiskarske storitve	17.911,45	18.489,99	24.621,17	30.000,00	23.333,11	22.914,65	137.270,37
	402099	Drugi splošni material in storitve	18.590,98	17.947,79	25.840,75	26.640,28	23.488,53	25.315,37	137.823,70
	402206	Poštnina in kurirske storitve	18.098,45	20.000,00	22.000,00	28.631,56	23.333,11	22.914,65	134.977,77
	402901	Plačila avtorskih honorarjev	12.418,13	13.962,88	9.385,31	13.077,23	7.915,78	10.163,79	66.923,12
18034001		Stroški objav v medijih	4.231,30	5.000,00	6.000,00	6.888,26	5.160,60	4.547,78	31.827,94
	402006	Stroški oglaševalskih storitev	4.231,30	5.000,00	6.000,00	6.888,26	5.160,60	5.145,58	32.425,74
18035001		Gledališče Park	113.416,05	604,51	622,20	3.443,21	1.267,49	1.315,70	120.669,16
	402099	Drugi splošni material in storitve	604,51	604,51	622,20	3.443,21	1.267,49	1.315,70	7.857,62
	420500	Investicijsko vzdrževanje in izboljšave	111.103,54	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	111.103,54
	420801	Investicijski nadzor	1.708,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.708,00
18035002		Ostali programi v kulturi	4.791,53	6.563,85	8.429,33	9.202,14	7.841,09	9.999,98	46.827,92
	431000	Investicijski transferji neprofitnim organizacijam	4.791,53	6.563,85	8.429,33	9.202,14	7.841,09	9.999,98	46.827,92

PP	konto	Naziv PP	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Skupaj
18035006		Galerija Murska Sobota	25.300,00	28.520,00	98.270,97	37.300,00	37.000,00	37.000,00	263.390,97
	413302	Tekoči transferji ...sred. za blago in storitve	17.300,00	17.300,00	17.300,00	17.300,00	17.000,00	17.000,00	103.200,00
	420500	Investicijsko vzdrževanje in izboljšave	0,00	0,00	62.982,97	0,00	0,00	0,00	62.982,97
	420801	Investicijski nadzor	0,00	1.220,00	488,00	0,00	0,00	0,00	1.708,00
	432300	Investicijski transferji javnim zavodom	8.000,00	10.000,00	17.500,00	20.000,00	20.000,00	20.000,00	95.500,00
18035012		Kipi in spominske plošče	109,80	11.667,00	4.532,27	3.956,29	3.399,00	1.779,31	25.443,67
	402099	Drugi splošni material in storitve	0,00	11.667,00	4.532,27	3.956,29	3.399,00	3.558,62	27.113,18
	420500	Investicijsko vzdrževanje in izboljšave	109,80	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	109,80

4. Kulturna dediščina Mestne občine Murska Sobota

4.1 Prekmurščina – temeljna identiteta regije

Prekmurščina je prva in ključna identiteta Prekmurja. Prekmurščina se od vseh slovenskih narečij najbolj razlikuje od knjižne slovenščine, saj je zgodovinsko nanjo močno vplival madžarski jezik, v manjši meri pa tudi hrvaščina ter nemščina. Zgodovinsko je bila ta razlika še izrazitejša, ker je bilo Prekmurje do leta 1919 del Ogrske in ne Kraljevine SHS. Prekmurščina tako spada v panonsko narečno skupino slovenskih narečij in je ena od sedmih slovenskih narečnih skupin.

Ena značilnosti prekmurščine je mehkejši izgovor, kjer se pogosto uporablja glas *ü* namesto *i*, in *ö* namesto *e*. Prav tako je značilna raba dvojine, ki se je ohranila bolj kot v nekaterih drugih narečjih. Besedišče vsebuje veliko madžarskih izposojenk, na primer *küpinga* (kumara) ali *bandaš* (vinar). Posebna je tudi melodija govora in naglas, ki daje prekmurščini prepoznaven ritem.

Na območju današnjega Prekmurja so nastale tri pomembne rokopisne pesmarice: prva Martjanska pesmarica, druga Martjanska pesmarica in Markišavska pesmarica. Prvo Martjansko pesmarico so od časa do časa dopolnjevali različni avtorji. Prve pesmi so nastale približno v prvi polovici 16. stoletja in poleg verskih pesmi vsebuje tudi nekaj posvetnih ljubezenskih pesmi. Pesmarica kaže močno sorodnost z drugimi kajkavskimi pesmaricami. Te vezi so močno vplivale na jezik zgodnjih prekmurskih pesmaric, kljub temu pa so ogrski Slovenci ohranili svojo narodno in jezikovno samozavest. To je vodilo celo do nastanka knjižne različice prekmurščine, ki je nastala v 18. stoletju. Stara knjižna prekmurščina je jezik, ki se je v Prekmurju uporabljal in razvijal v času od prve knjige (1715) v prekmurščini do leta 1919, ko se je Prekmurje združilo s preostalo Slovenijo v skupni državi. Najpomembnejši predstavniki te pisne tradicije so bili Mikloš Küzmič, Števan Küzmič in Ferenc Temlin. Z združitvijo Prekmurja s preostalo Slovenijo je prišlo do logične združitve tudi na ravni knjižnega jezika, zato je bil prekmurski knjižni jezik vse manj v rabi in pozneje ni imel več ravni knjižnega jezika. Knjižna slovenščina se zato danes tudi v Prekmurju uporablja kot uradni knjižni jezik, prekmurščina pa se rabi v govoru kot regionalni pogovorni jezik (podobno kot primorščina, koroščina idr.). Vendar je njena velika prednost pred ostalimi različicami to, da jo lahko zaradi nekdanjega izročila tudi zapisujemo. Če ohranjamo to zavest, potem je lahko prekmurščina tudi turistično zanimiva.

Prekmurščina ima ob upoštevanju vseh teh okoliščin močan kulturni in identitetni pomen za Prekmurce. Pogosto se uporablja v literaturi, glasbi, gledališču in celo na radiu ali televiziji. Mlajše generacije jo sicer vse manj obvladajo, a zanimanje zanjo ponovno narašča. Prekmurščina tako ostaja živ dokaz bogate jezikovne raznolikosti slovenskega prostora in ponos vseh, ki jo govorijo, zato vsekakor predstavlja ključno identitetno dimenzijo Prekmurja, ki terja sistematično skrb in pozornost. (To poglavje je nastalo v sodelovanju z Inštitutom za slovenski jezik Frana Ramovša pri ZRC SAZU.)

4.2 Od prazgodovine do sodobnosti: zgodovinski razvoj Murske Sobotе

Zgodovina Murske Sobotе je večplastna in kontinuirana, segajoča od prazgodovine do sodobnega urbanega prostora. Arheološke najdbe, fragmenti keramike, kamnita in bronasta orodja ter ostanki bivališč, dokazujejo poselitev območja že v bakreni in bronasti dobi. Nadaljnje izsledke iz železne dobe lahko interpretiramo kot znak stabilne agrarne in obrtniške skupnosti, ki je ustvarila temelje za razvoj regionalnih trgovskih in komunikacijskih povezav.

V rimski dobi je območje sodilo pod provinco Panonijo in bilo povezano z mestom Savaria (danes Szombathely), kar je prebivalcem omogočilo dostop do rimskega cestnega omrežja, obrti, trgovine in organiziranega kmetijstva. Ta integracija je bistveno vplivala na oblikovanje urbanega in prostorskega tkiva, ki je postavilo temelje za nadaljnji razvoj naselij. Prisotnost Slovanov od 6. stoletja dalje je uvedla nove naselbinske strukture, preprosta bivališča in lončarsko tradicijo, kar odraža preplet domačih in migracijskih kulturnih vzorcev.

Sredi 9. stoletja je Prekmurje postalo del Spodnje Panonske kneževine, kasneje pa so Madžari reorganizirali poselitve, vzpostavili fevdalni sistem in utrdili obrambni pas, ki je služil strateškimi interesom ogrske krone. V obdobju od 15. do 17. stoletja so Turški vpadi predstavljali vojaško in gospodarsko grožnjo, kar je vplivalo na urbanistično ureditev naselij, obrambne strukture in razporeditev posestev. Raznolikost prebivalstva, katoliki, protestanti, Madžari, Romi in judovska skupnost, je ustvarila kulturni mozaik, ki je oblikoval družbeno tkivo regije in pustil trajen pečat v identiteti mesta.

Urbanistični razvoj Murske Sobotе v 20. stoletju je bil močno zaznamovan s strateškimi posegi arhitekta Ferija Novaka, ki je med letoma 1931 in 1959 postavil temelje za urejeno mestno jedro, definiral glavne mestne trge, promenado in soseske ter vzpostavil prometno omrežje, ki je omogočalo rast mesta po drugi svetovni vojni. Delavski dom, Sokolski dom, Hartnerjeva vila in drugi javni objekti odražajo modernistični in funkcionalni pristop k arhitekturi, hkrati pa ohranjajo zgodovinsko kontinuiteto.

Murska Sobotа danes združuje bogato zgodovinsko in arheološko dediščino z živahnim sodobnim mestnim okoljem. Nepremični spomeniki, kulturnozgodovinski objekti in urbanistične strukture, varovane kot del mestne dediščine, niso zgolj simboli preteklosti, temveč aktivni elementi sodobnega življenja. Omogočajo razvoj kulturnega turizma, spodbujajo kreativne industrije in povezujejo prebivalce preko skupnega zgodovinskega spomina.

4.3 Kulturna dediščina Murske Sobotе: Nosilec identitete in gonilo trajnostnega razvoja

Kulturna dediščina predstavlja enega temeljnih **razvojnih virov Murske Sobotе**, saj združuje materialne, nesnovne in prostorske prvine, ki oblikujejo prepoznavnost mesta ter določajo njegovo vlogo v širšem regionalnem prostoru. Razumevanje dediščine kot strateškega razvojnega kapitala se uveljavlja kot ključni pristop k trajnostnemu upravljanju urbanih območij.

V tem okviru Murska Sobotа izstopa kot **regijsko kulturno središče**, kjer se zgodovinske plasti, kulturni izrazi in identitetni elementi prepletajo v koherentno celoto, pomembno za kulturno politiko, prostorsko načrtovanje in krepitev družbene kohezije. Ta celostni razvojni pristop se še posebej odraža v bogati mreži nepremične kulturne dediščine, ki predstavlja vidne nosilce identitete mesta in ključne orientirje njegovega prostorskega razvoja.

Kultura in dediščina sta identifikacijski temelj mesta. Povezujeta prebivalce, krepi občutek identitete in hkrati privablja obiskovalce. Na javnih forumih so občani izrazili željo po bogatejši kulturni ponudbi, ki bi bila zanimiva za vse generacije, pri tem pa poudarili pomen podpore ljubiteljskim kulturnim dejavnostim.

Kulturna dediščina, od spomenikov in stavb do običajev, jezikov in lokalnih tradicij, ni le spomin na preteklost, temveč del vsakdana prebivalcev ob Muri. Ko se vključuje v dogodke, razstave, delavnice

in kulinarčne programe, bogati življenje mesta, spodbuja turizem in ustvarja nova delovna mesta. Takšen pristop omogoča, da Murska Sobota ostaja privlačno, živo in trajnostno kulturno središče, prijazno tako prebivalcem kot obiskovalcem.

Vlaganje v kulturno dediščino je zato strateška naložba, ki presega varovanje preteklosti, gre za razvoj mesta kot kulturno raznolike in trajnostno usmerjene skupnosti.

Kljub temu se mesto sooča z določenimi **izzivi**. Omejena finančna sredstva otežujejo celovit razvoj, prebivalci pa pogosto premalo poznajo ali sodelujejo pri ohranjanju dediščine. Zato je ključnega pomena uvajati izobraževalne, informativne in vključujoče programe, ki prebivalce aktivno motivirajo k sodelovanju in zagotavljajo dostopnost dediščine različnim skupinam, vključno z mladimi, starejšimi in invalidi.

Velike priložnosti se skrivajo v **celostni interpretaciji in revitalizaciji dediščine**, ki jo je mogoče vključiti v urbani razvoj, turistične programe in kulturne dogodke. Dediščina lahko postane živ, dostopen in uporaben del mestnega okolja, hkrati pa digitalno dostopna, kar omogoča širši javnosti spoznavanje in cenjenje bogastva preteklosti.

Za dosego teh ciljev Strategija uvaja vrsto **konkretnih ukrepov**, med katerimi so postavitve informativnih tabel ali QR kod ob pomembnejših stavbah in spomenikih, obnova, varovanje, dokumentiranje in interpretacija dediščine, vključevanje znanja o dediščini v izobraževalne programe ter spodbujanje aktivnega sodelovanja prebivalcev v projektih in kulturnih dejavnostih.

Cilj teh aktivnosti je jasen, **ohranjati, varovati in promovirati kulturno dediščino** ter hkrati razvijati kulturno okolje, ki spodbuja **kulturni turizem**. S celovitim in usklajenim povezovanjem dediščine, umetnosti in lokalne skupnosti skozi različne projekte, festivale in dogodke Murska Sobota krepi svojo prepoznavnost ter ostaja živahno, trajnostno in privlačno kulturno središče tako za prebivalce kot za obiskovalce.

4.4 Nepremična kulturna dediščina v Mestni občini Murska Sobota

Varstvo kulturne dediščine v Mestni občini Murska Sobota

V skladu z 21. členom Zakona o lokalni samoupravi je varstvo kulturne dediščine ena temeljnih nalog lokalne skupnosti. Mestna občina Murska Sobota (MOMS) pri izvajanju teh nalog tesno sodeluje z Zavodom za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območno enoto Maribor, ki zagotavlja strokovno podporo in nadzor nad posegi v dediščino na območju občine.

Posegi v dediščino zajemajo vsa dela, dejavnosti in ravnanja, ki spreminjajo videz, strukturo, notranja razmerja ali namembnost objektov, prav tako pa tudi tiste, ki bi lahko povzročila poškodbe ali premike del dediščine. Sem sodijo gradbena in vzdrževalna dela, prenove ali premeščanje objektov, arheološke in raziskovalne aktivnosti ter druge intervencije, ki neposredno vplivajo na fizično celovitost kulturne dediščine.

Vzdrževanje in ohranjanje nepremične kulturne dediščine je stalen in odgovoren proces, ki zahteva premišljeno načrtovanje, dolgoročno predanost in zadostna finančna sredstva. Ohranjanje objektov in območij dediščine omogoča prenos zgodovine, tradicij in umetnosti na prihodnje generacije ter bogati kulturno raznolikost lokalne skupnosti.

Ker vzdrževanje kulturnih objektov v lasti MOMS in njenih javnih zavodov predstavlja pomembno finančno obremenitev, se zaradi omejenih proračunskih sredstev pogosto izvajajo zgolj nujna vzdrževalna dela, medtem ko celovite prenove zahtevajo dodatna sredstva iz državnih, evropskih ali drugih virov sofinanciranja. Pri prenovah je ključno, da se ohranita zgodovinski značaj stavb in celovitost zgodovinskih jeder, hkrati pa omogoči sodobno rabo.

Objekti in območja nepremične kulturne dediščine vključujejo kulturne spomenike, vplivna območja kulturnih spomenikov, varstvena območja dediščine, registrirane kulturne enote ter vplivna območja teh enot.

Vsa ta območja so varovana po predpisih s področja varstva kulturne dediščine in vključena v Občinski prostorski načrt (OPN). Varovanje temelji tudi na Odloku o razglasitvi nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju Mestne občine Murska Sobota (Uradni list št. 8/91).

Na območju Mestne občine Murska Sobota je evidentiranih **91 enot** nepremične kulturne dediščine, od katerih je **45 razglašanih za spomenike lokalnega pomena**. Med najpomembnejše zaščitene objekte sodijo Grad Murska Sobota, Grad Rakičan, Delavski dom, Sokolski dom, Hartnerjeva vila, številne stanovanjske hiše in vile, razpršene po mestu.

Vrednost teh objektov izhaja iz njihove arhitekturne zasnove, zgodovinske vloge v razvoju mesta in umetnostnozgodovinskega pomena, ki odraža različne arhitekturne sloge od renesančnih in baročnih elementov do modernističnih dosežkov 20. stoletja.

Mestno jedro Murske Sobote (EID 6774) je razglašeno za varovano območje, ki vključuje grajeno in naravno okolje, kot so trgi, ulice, parki in zeleni pasovi. Znotraj tega območja so posebej zaščiteni arhitekturni biseri, med drugim cerkve s pripadajočimi sakralnimi objekti, stanovanjske zgradbe na Slovenski ulici in stanovanjski bloki arhitekta Ferija Novaka. Ta območja in objekti ne le ohranjajo preteklost, temveč tudi oblikujejo identiteto mesta ter prispevajo k estetskemu, funkcionalnemu in socialnemu tkivu sodobne Murske Sobote. Nekateri objekti, kot je Delavski dom, so bili uspešno prilagojeni sodobnim potrebam, pri čemer ohranjajo izvirno zgodovinsko jedro. To omogoča funkcionalno rabo objektov brez izgube avtentičnosti, kar dokazuje, da varstvo dediščine lahko hkrati služi ohranjanju zgodovinskega spomina in podpori sodobnim urbanim potrebam.

Feri Novak, slovenski arhitekt in urbanist, rojen leta 1906 v Murski Soboti, je s svojim delom močno zaznamoval urbani in arhitekturni razvoj mesta. Njegova ustvarjalnost ni le oblikovala posameznih stavb, temveč je prispevala k celoviti podobi mesta, povezala funkcionalnost, estetiko in prostorsko strukturo ter postavila temelje sodobnemu urbanizmu v regiji.

Mestu zapustil pomembno arhitekturno dediščino, ki je močno zaznamovala podobo mesta in vplivala na razvoj sodobne arhitekture v regiji. Njegova dela v Murski Soboti vključujejo nekatere ključne arhitekturne dosežke, kot so kopališče in ureditev kompleksa Fazanerija (1934–1936, Delavski dom (1933–1936), Trg zmage (1945, Osnovna šola I (1940–1950), Kino Park (1951), upravna stavba zavarovalnice (1959), stanovanjski blok »Bobi blok« (1959), stanovanjski bloki ob Ulici Štefana Kovača (1956–1962), stanovanjski blok v Ulici arhitekta Novaka (1965) ter številni drugi zasebni in javni objekti.

Med letoma 1931 in 1959 je s premišljenim načrtovanjem postavil temelje urbanističnega razvoja Murske Sobote, ki so ga po drugi svetovni vojni nadgradili z zasnovo novih sosesk, definiranjem ključnih mestnih središč ter prometnega omrežja, prenovu glavnega trga in promenade. Novakova zapuščina je pomemben prispevek k razvoju urbanizma v Sloveniji.

Murska Sobota se ponaša z bogato arhitekturno in kulturnozgodovinsko dediščino. Objekti, kot so vile, domovi, gradovi in javne stavbe, niso le arhitekturni biseri, temveč tudi priče preteklosti, ki pripovedujejo zgodbe o življenju prebivalcev, lokalni upravi, kulturi in izobraževanju skozi stoletja. Varovani objekti, kot so Hartnerjeva vila, Sokolski dom, Delavski dom in Grad Murska Sobota, predstavljajo ključne točke mestnega prostora in so obenem nosilci kulturne identitete mesta.

Hartnerjeva vila v Grajski ulici 2 v Murski Soboti, zgrajena leta 1928, je prepoznavna meščanska vila, ki simbolizira ugled in moč nekdanjega župana Ferdinanda Hartnerja. Po preselitvi Hartnerjeve

družine v tujino je vila prešla v last soboške občine in služila različnim namenom, mdr. je bil v njej dijaški dom in kasneje sedež Pokrajinske in študijske knjižnice, ki se je leta 2003 preselila v nove prostore. Danes vila, zaščiten kot kulturna dediščina (EID 6796), nima novih vsebin in ni ustrezno vzdrževana. Arhitekturno dragoceni so oboki, arkade, okrasni nosilci, velike odprtine in ročno izrezani leseni detajli, ki prispevajo k njeni estetski vrednosti. Kljub dotrajani strehi je konstrukcija stavbe v dobrem stanju, nekaj poškodovanih delov je mogoče sanirati. V bližini vile so pomembni zgodovinski objekti in območja, kot so mestni park, grad, evangeličanska cerkev in upravna stavba MOMS. Zaradi perspektivne lokacije v mestnem središču in načrtovane širitve mesta proti reki Ledavi se obeta prenova objekta v smeri novih javnih reprezentativnih prostorov, kar bo omogočilo ohranitev te kulturne dediščine in prispevalo k trajnostnemu razvoju ter novim mestotvornim funkcijam.

Sokolski dom, danes znan kot dom Partizan, je bil zgrajen leta 1929 na pobudo dr. Franca Farkaša ter s pomočjo lokalnega prebivalstva in Prekmurske posojilnice. Objekt je bil zasnovan kot središče telesne in kulturne dejavnosti, namenjen tako športnim kot kulturnim prireditvam. Do leta 1935 je bil zbirališče zavednih Slovencev, v njem so prirejali gledališke predstave in druge kulturne dogodke z narodnoobrambnim značajem, tu so gostovali dijaški zbori, Slovensko narodno gledališče in druge skupine. Med vojno so aktivnosti prenehale, po vojni pa je bilo v Murski Soboti ustanovljeno Fizikulturno društvo, ki je pozneje postalo Telovadno društvo, to pa se je preoblikovalo v Društvo za športno rekreacijo, ki še danes deluje v stavbi. Sokolski dom je pomemben arhitekturni in zgodovinski simbol, zaščiten kot kulturna dediščina (EID 6800). MOMS načrtuje temeljito obnovo stavbe, s čimer bi zagotovili boljše razmere za športne in javne aktivnosti. Za prenovo je že izdelana vsa projektna dokumentacija, sredstva pa si občina prizadeva pridobiti iz evropskih virov. Obnova bo pripomogla k ohranitvi te kulturne dediščine ter hkrati omogočila sodobno uporabo objekta.

Delavski dom v Murski Soboti, zgrajen leta 1936 po načrtih arhitekta Franca Novaka, je sprva služil kot prostor za prenočišča in družbene dejavnosti. Med 2. svetovno vojno je stavba spremenila namen, najprej je bil v njej sedež nemške in kasneje madžarske okupacijske oblasti. Nekaj časa je bila v njej postavljena zbirka Prekmurskega muzejskega društva, ki je postavilo temelje za Pokrajinski muzej Murska Sobota. Po vojni je Delavski dom postal odraz novih političnih in družbenih sprememb. V stavbi, ki je zdaj vpisana kot kulturna dediščina (EID 16808), so bila stanovanja za pomembne osebnosti in prostori političnih organizacij. Kasneje je bil objekt nadgrajen in razširjen, danes je v njem sedež MOMS. Del stavbe je namenjen tudi drugim najemnikom in uporabnikom, vključno z Upravno enoto Murska Sobota.

Grad Murska Sobota (EID 476) je pomemben kulturni spomenik in eden arhitekturno najlepših objektov v mestu. Zgrajen v 16. stoletju v renesančnem slogu in kasneje nadgrajen z baročnimi elementi odraža bogato zgodovino regije. V 18. stoletju so mu dodali arkade, preoblikovali fasade ter notranjost obogatili s poslikavami in rokokojsko keramiko, kar je močno prispevalo k njegovi imenitnosti. Danes je v gradu sedež Pomurskega muzeja in Mladinskega informativnega kulturnega kluba (MIKK), gosti pa tudi številne dogodke in prireditve, kot so koncerti, predstave in civilne poroke. Obkrožen z mestnim parkom in drevoredom, ki ga je zasnoval arhitekt Feri Novak, je grad ključna točka kulturnega turizma in lokalnega gospodarstva. Soboški dnevi in drugi festivali grad dodatno povezujejo z mestnim dogajanjem. Grad nima ne le kulturne vloge, ampak prispeva tudi k socialni koheziji in lokalni identiteti. Z vključevanjem v sodobne kulturne tokove in trajnostne strategije ohranja pomembno mesto v mestnem življenju ter zagotavlja, da bo ta kulturnozgodovinska dediščina skrbno varovana za prihodnje generacije.

Grad Rakičan (EID 6791), zgrajen na srednjeveških temeljih iz leta 1322, je pomemben kulturni objekt v MOMS. Služil je kot obrambna točka proti Turkom, v 17. stoletju pa je postal upravni in gospodarski sedež posesti družine Batthyány, ki ga je preoblikovala v baročni dvorec. Danes je multidisciplinarni

center, od leta 2003 je v njem Raziskovalno-izobraževalno središče dvorec Rakičan, ki spodbuja izobraževanje, kulturo in raziskovanje. Z lokalnimi specialitetami, dogodki ter ohranjenim parkom z grobnico in kapelico iz leta 1880 je grad tudi priljubljena turistična točka. V neurju poleti 2023 je bil park močno poškodovan, zaradi česar bodo potrebna obsežna obnovitvena dela in finančna vlaganja za ponovno vzpostavitev varnega območja. Grad Rakičan tako ohranja pomembno vlogo pri povezovanju zgodovine s sodobnim družbenim življenjem.

Kino Park je bil zgrajen v petdesetih letih 20. stoletja po načrtih arhitekta Franceta Novaka in je zaščiten kot pomemben arhitekturni spomenik. Ohranjeni so vsi ključni arhitekturni elementi, hkrati pa je bila dozidana večja sodobna dvorana. S spremembo namembnosti v gledališko in koncertno dvorano si Murska Sobota utrjuje položaj regionalnega kulturnega središča ter ohranja kakovostno arhitekturo slovenske moderne.

Med pomembnejšimi snovnimi simboli Murske Sobote izstopajo *spomeniki in umetniške upodobitve*, ki odražajo zgodovinsko, kulturno in identitetno vrednost mesta. Med njimi je Spomenik zmage na Trgu zmage iz leta 1945, posvečen Rdeči armadi, ki je leta 1945 osvobodila Prekmurje. Gre za monumentalni socialistični spomenik po načrtu sovjetskega vojnega inženirja Arončika. Na spomeniku sta upodobljena dva vojaka, ki sta delo slovenskih bratov Borisa in Zdenka Kalina.

Pomembno mesto ima tudi obeležje, postavljeno ob 100. obletnici priključitve Prekmurja k matičnemu narodu. Delo akademskega kiparja Mirsada Begića upodablja dr. Matijo Slaviča, ki je na pariški mirovni konferenci odločilno prispeval k priključitvi Prekmurja h Kraljevini SHS, ter štiri portrete, ki simbolizirajo druge zaslužne za ta zgodovinski dogodek. Posebno simbolno vrednost ima kip, posvečen začetkom prekmurske književnosti.

Bogato snovno dediščino mesta dopolnjujejo številne secesijske (art-nouveau) zgradbe v mestnem jedru, med njimi Hiša na Slovenski ulici 41, zgrajena leta 1907 po načrtih arhitekta Lászlója Takátsa, ki velja za najlepšo secesijsko stavbo v Pomurju, ter Brandijeva vila, zgrajena med letoma 1911 in 1912 po načrtih arhitekta Istvána Bagule, skupaj z več drugimi izjemnimi stavbami tega obdobja.

Poleg vidne arhitekturne dediščine Murske Sobote je za območje značilna tudi bogata arheološka dediščina, ki predstavlja ključen vir za razumevanje kontinuirane poselitve območja. Arheološki izsledki, pridobljeni skozi sistematične arheološke raziskave, danes predstavljeni v Pomurskem muzeju Murska Sobota, potrjujejo neprekinjeno prisotnost človeka od prazgodovine do srednjega veka. Med najdbami so predmeti vsakdanjega življenja, kamnita in kovinska orodja, keramične posode, gradbeni ostanki ter drugi materialni dokazi, ki omogočajo rekonstrukcijo naselbinskih struktur, gospodarskih dejavnosti, trgovskih poti in družbenih organizacij skozi stoletja.

Takšen arheološki material bistveno dopolnjuje prostorsko in zgodovinsko podobo mesta, saj omogoča interpretacijo slojev urbanega razvoja in razmerij med sodobno urbano strukturo ter zgodovinskimi plastmi. Analiza teh virov prispeva k poglobljenemu razumevanju kulturnega, gospodarskega in družbenega razvoja regije ter nudi podlago za načrtovanje trajnostnega varstva kulturne dediščine.

4.5 Nesnovna in premična kulturna dediščina

Poleg materialnih virov ima *nesnovna dediščina* prav tako ključno vlogo pri ohranjanju identitete Murske Sobote in širše regije. Žive tradicije, med drugim šege, obredi, ljudske pesmi, plesi, jezikovne posebnosti in kulinarične veščine, zagotavljajo neposreden stik z življenjskim slogom preteklih generacij.

V **Register nesnovne kulturne dediščine** so vpisane prekmurske šege, znanja in veščine, ki se kljub modernizaciji ohranjajo kot živ del vsakdanjega življenja. Med najpomembnejše sodijo priprava prekmurskih gibanic, tradicionalno vabljenje na poroko v Prekmurju, borovo gostüvanje, izdelovanje

prekmurskih remenk, gančki majoš, lectarstvo, prekmurščina, sotiš, šamarjanka, slamokrovstvo in pridelava bučnega olja.

Med prepoznavne tradicije v MOMS sodi **priprava prekmurskih gibanic**, večplastne jedi, kjer se združujejo skuta, jabolka, mak in orehi. Njihova priprava zahteva posebne tehnike valjanja testa in polnjenja, ki se prenašajo znotraj družin ali med lokalnimi kuharskimi skupnostmi. Za prebivalce Prekmurja gibanice niso le kulinarika, temveč tudi izraz skupnostnega življenja in družinskega povezovanja. Med pomembnejše obrti in običaje v MOMS sodi tudi izdelovanje prekmurskih **remenk**, tradicionalno barvanje jajc. Enako velja za **Lectarstvo**, umetnost izdelovanja okrašenih medenih srčkov in figuric, ki je povezano z darili, praznovanji in simboliko ljubezni ter povezanosti.

Prav tako pomembna je **pridelava bučnega olja**, kmetijska veščina, ki združuje metode predelave bučnih semen, prehransko tradicijo in lokalno gospodarsko dejavnost.

Ohranjanje **prekmurščine** kot lokalnega narečja z značilnimi besedami, frazami in intonacijami predstavlja pomemben del kulturne identitete, pripovedništva, ljudske pesmi in zgodovine.

Za širše Prekmurje pa so značilne tudi naslednje šege: tradicionalno **vabljenje na poroko s** Pozvačinom, gre za ritual, ki vključuje glasbo, pesem in simbolična dejanja. Ta običaj ni zgolj formalno dejanje, temveč krepi družbene vezi, odraža lokalne vrednote in spoštovanje tradicije. Podobno močan pomen ima **borovo gostüvanje**, kjer gostoljubje in skupnost izražata solidarnost in povezanost, obiskovalce pa počastijo z jedmi in pijačo ob posebnih priložnostih. Znan je tudi **gančki majoš**, pomladni obred, ki simbolizira rodovitnost in skupnostno praznovanje.

Med regionalne običaje spadata tudi **sotiš** in **šamarjanka**, rituali, ki so pogosto povezani z igrami, praznovanji ali simboličnimi dejanji. Tradicija **slamokrovstva**, izdelovanja streh in okraskov iz slame, združuje znanje o strukturi, naravnih materialih in estetiki ter predstavlja tako funkcionalno kot kulturno dediščino.

Vse te žive tradicije in veščine prepletajo vsakdanje življenje prebivalcev Prekmurja, ustvarjajo občutek skupnosti in pripadnosti ter ohranjajo bogato kulturno identiteto regije kljub hitrim spremembam sodobnega sveta.

Ti elementi predstavljajo ključne nosilce kolektivnega spomina in identitete, saj odsevajo stoletja oblikovane načine življenja, družbene odnose, praznične prakse in lokalna znanja. Sistematično ohranjanje teh tradicij ni pomembno le z vidika varovanja kulturne raznolikosti, temveč ima tudi izrazito razvojno vlogo: krepi prepoznavnost regije, bogati kulturni turizem ter omogoča medgeneracijski prenos znanj, brez katerega bi številni običaji postopoma zamrli. Nesnovna dediščina tako ostaja temelj kulturne vitalnosti Prekmurja in vir navdiha za trajnostni razvoj regije.

Pomurski muzej je pristojen za dokumentiranje, raziskovanje in promocijo teh enot ter skrbi, da se tradicije ne le ohranjajo, temveč tudi aktivno vključujejo v sodobno kulturno življenje. Nesnovna dediščina predstavlja dragocen vir znanja in ustvarjalnosti, saj preteklost povezuje s sedanostjo in omogoča razvoj inovativnih kulturnih programov, delavnic in prireditev.

4.6 Pisna kulturna dediščina

Pomemben del ohranjanja in raziskovanja preteklosti predstavljajo **pisni viri**, ki so ključni za razumevanje zgodovinskega, kulturnega in družbenega izročila regije ter omogočajo povezovanje preteklosti s sodobnim življenjem.

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota (PIŠK) hrani bogato **domoznansko gradivo**, ki obsega območje na obeh straneh reke Mure. Gradivo vključuje zgodovinske dokumente in rokopise, periodiko, fotografsko gradivo ter druge arhivske vire. PIŠK sistematično zbira, raziskuje in dokumentira gradivo z različnih vidikov – zgodovinskega, geografskega, arheološkega, literarnega, jezikovnega, sociološkega in etnološkega.

Ti arhivski viri omogočajo celovit vpogled v življenje Murske Sobotne in širše Pomurje, saj dopolnjujejo materialne dokaze arheologije z informacijami o vsakdanjem življenju, upravnih praksah, kulturnih dejavnostih in jezikovni raznolikosti skozi stoletja. S tem PIŠK zagotavlja strokovno podlago za raziskovanje, izobraževanje in interpretacijo kulturne dediščine mesta ter povezuje preteklost s sodobnimi kulturnimi praksami.

5. Analiza PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI, NEVARNOSTI

Na podlagi javno dostopnih podatkov, podatkov MOMS, podatkov javnih zavodov, društev in posameznikov, aktivnih na področju kulture v občini, na osnovi zbranih pripomb in predlogov javne razprave ter na podlagi izvedenih intervjujev s kulturnimi akterji v občini smo v spodnji analizi opredelili ključne **slabosti** in **nevarnosti** za prihodnji razvoj kulture v MOMS. Prav tako smo na podlagi pobud in predlogov omenjenih subjektov navedli ključne **prednosti** in **priložnosti** ter na njuni osnovi oblikovali predloge prihodnjih ukrepov, ki bodo spodbudili razvoj kulture v občini in povečali dostopnost kulturnih dobrin.

5.1. PREDNOSTI

- Kulturna dejavnost v MOMS je na splošno bogata in raznolika, dejavnost javnih zavodov in društev na področju kulture je intenzivna na vseh področjih kulture, od knjižnične dejavnosti, gledališča, glasbe, muzejske in razstavne dejavnosti, filma, dejavnosti s področja dediščine, ljubiteljske kulture, do založništva in bralne kulture, od velikih festivalov (Festival Soboški dnevi, Festival Fronta idr.) do kulturnega turizma.
- Veliki oder Gledališča Park omogoča gostovanje tudi profesionalnih gledališč.
- Paviljon Expano in ponudba okoli Soboškega jezera je širše prepoznavna in predstavlja pomemben turistični in kulturni potencial.
- Pestri in raznovrstni pojavi kulturne dediščine, ki se prepleta z izjemno krajinsko in biotsko raznovrstnostjo, predstavljajo pomembno vrednoto regije.
- Kulturna dediščina je identitetni temelj MOMS in hkrati pomemben potencial za turizem.
- Močna nesnovna dediščina, kulinarika, običaji, jeziki, obrti in tradicionalne prakse, bogati kulturno življenje občine. Kulturna dediščina prispeva h kakovosti življenjskega okolja, kar je ključni cilj trajnostnega razvoja.
- Ustrezna izraba dediščinskih potencialov povečuje prepoznavnost države in lokalnih skupnosti ter spodbuja razvoj gospodarskih, turističnih in drugih dejavnosti.
- Oblikovanje blagovnih znamk na področju dediščine omogoča učinkovitejše trženje v turizmu in kreativnih industrijah.
- Objekti kulturne dediščine omogočajo ponovno in raznoliko uporabo svojih potencialov, pri čemer oživljanje dediščine povečuje vrednost javnih in skupnih prostorov.

5.2. SLABOSTI

- Omejena finančna sredstva lokalnih skupnosti za celovite prenove ali vzdrževanja, ki ovirajo skladen razvoj potencialov kulturne dediščine in druge kulturne infrastrukture.
- Grad Murska Sobota terja celovito obnovo.
- MIKK potrebuje nove prostore za dejavnost mladinskega centra in razvoj kreativnih industrij, s preselitvijo MIKK v nove prostore (poslovna stavba Mure je ena izmed opcij) dobi Pomurski muzej priložnost za celovito programsko revitalizacijo gradu Murska Sobota.

- Gledališče Park z edino veliko večnamensko dvorano v MOMS (uporabljajo jo tudi drugi javni zavodi, društva, JSKD, podjetja ...) in Dvorana Duše Škof v gradu potrebuje redno vzdrževanje in sprotno posodabljanje.
- Nezaostna digitalna interpretacija dediščine in nizka dostopnost mladim.
- Nezaostna ozaveščenost prebivalcev o pomenu in vrednotah dediščine ter omejeno vključevanje posameznikov v dejavnosti njenega ohranjanja in promocije.
- Javni zavodi izpostavljajo potrebo po stabilnem financiranju s strani ustanovitelja. Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota potrebuje nove investicije v nov bibliobus, prostore in opremo, saj zaostaja za potrebami sodobne knjižnične dejavnosti.
- Pomurska regija je poleg Koroške regije edina v Sloveniji, ki nima niti svojega profesionalnega niti polprofesionalnega gledališča.
- MOMS navkljub obsežni dejavnosti glasbenega izobraževanja nima Simfoničnega orkestra, ki ga Glasbena šola Murska Sobota vidi kot priložnost za profesionalni razvoj mladih glasbenikov.
- Glasbena šola čaka na dozidavo objekta in nove prostore, ki so nujni, gradbeno dovoljenje je v fazi obnove.
- Številna društva v MOMS navajajo prostorske težave kot ključne za razvoj kulturnih dejavnosti, a razvitost NVO na področju kulture je v MOMS globoko pod povprečjem v Sloveniji.
- Kulturno društvo Fotoklub Murska Sobota želi za ohranjanje fotografske dejavnosti pritegniti več mladih članov, a jim finančno ne more nuditi ustrezne podpore.
- Območna izpostava Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti navaja kot ključne slabosti nestabilno financiranje s strani ustanovitelja in lokalnih skupnosti za izvajanje programa, želi povečati vključenost mladih v program, pomlajevati društva, ter pogreša izvajanje raziskav in analiz potreb ciljne populacije.

5.3. NEVARNOSTI

- Sodobne lokalne strategije razvoja kulture temeljijo na izrazito medresorskem in medpodročnem pristopu, kjer se razvojni potenciali kulture povezujejo z izobraževanjem, gospodarstvom, turizmom, zdravjem, socialo, mladimi, športom, varovanjem narave itd. V tem medresorskem povezovanju kulture z drugimi področji prihaja do izraza kreativni naboj kulture, s tem pa se odpirajo tudi nove programske in finančne možnosti za njen razvoj. Zato mora občinska kulturna politika slediti tej usmeritvi.
- Brez vloška v novo kulturno infrastrukturo v MOMS bosta nadaljnji razvoj kulturne dejavnosti in dostopnost javnih kulturnih dobrin okrnjena.
- Brez vloška v razvoj mladih kadrov na področju kulture in umetnosti bo danes bogato in raznoliko društveno življenje kulturnih ustvarjalcev neizogibno usihalo. Društva, Javni sklad Republike Slovenije – Območna izpostava Murska Sobota ter ostali izvajalci opozarjajo na pomanjkanje na tem področju.
- Brez priložnosti za udejstvovanje v kulturi za mlajše generacije, za medgeneracijski dialog pri upravljanju kulturnih institucij ter za prevzemanje odgovornosti mladih za vodenje društev in spodbudnih pogojev za ustanavljanje institucij za realizacijo novih kulturnih programov bo kultura v MOMS izgubljala stik z mladimi generacijami uporabnikov in ustvarjalcev kulture.
- Brez povezovanja kulturnih akterjev pri novih razvojnih projektih v kulturi (razvoj novih kadrov, koprodukcije, novi festivali, skladen razvoj kulturne ponudbe v Murski Soboti in na podeželju itd.) bodo cilji strategije težko uresničljivi.
- Brez vključevanja širše kulturne javnosti v javno razpravo o razvojnih projektih občine, zlasti o tematiki javnih prostorov – denimo urbanistične, programske in arhitekturne ureditve novega urbanega središča – ne bodo izkoriščeni vsi intelektualni potenciali občine.

- Zaradi staranja nosilcev nesnovne dediščine in nezadostnega vključevanja mlajših generacij obstaja vse večja nevarnost, da številne tradicionalne prekmurske prakse ne bodo ohranile živega izvajanja in bodo postopoma zamrle.

5.4. PRILOŽNOSTI

- Boljši infrastrukturni pogoji za delovanje lahko bistveno izboljšajo položaj kulturnih ustvarjalcev, povečajo raznovrstnost programov za obiskovalce ter možnosti za nagovarjanje posameznih ciljnih skupin (mladi, splošno občinstvo, starejše občinstvo, kultura kot socialna kohezivnost, romska skupnost idr.).
- Inovativni MUZEJ STRPNOSTI bo pomembno sporočilo o pomenu sobivanja in sprejemanja različnosti v kompleksnem svetu, MOMS bo z njim zgled in promotor teh pozitivnih sporočil tako na nacionalni kot mednarodni ravni.
- Celovita obnova in programska revitalizacija gradu Murska Sobota prinaša bistveno obogatitev programov v mestnem središču in velik korak naprej pri razvoju kulturnega turizma.
- Razvoj kulturnega in dediščinskega turizma omogoča nove kulturne produkte, ki povečajo obisk, podprejo lokalno gospodarstvo in okrepijo prepoznavnost občine. Posebna priložnost je povečanje dostopnosti dediščine s programi za različne ciljne skupine, vključno z ranljivimi.
- Digitalizacija dediščine s QR-točkami, virtualnimi razstavami in interaktivnimi potmi omogoča sodobno interpretacijo, približanje kulturnih vsebin širši javnosti ter trajno, varno in spletno dostopno hrambo podatkov.
- Kulturo dediščino lahko na privlačen in sodoben način približamo prebivalcem in obiskovalcem tudi v javnih prostorih ter dostopnih delih stavb, kjer jo predstavljamo skozi razstave, panoje in interaktivne prikaze z uporabo sodobnih pristopov, kot so digitalne razstave, multimedijske vsebine in tematski kulturni sprehodi.
- Čezmejni projekti s Slovenijo, Avstrijo, Madžarsko in Hrvaško omogočajo skupne programe, izmenjave, raziskave in turistične povezave, ki krepijo regionalni razvoj in kulturno sodelovanje.
- Razvoj blagovnih znamk na področju dediščine, kot so kulinarika, festivali in lokalne obrti, ustvarja prepoznavne identitetne produkte z visokim tržnim in promocijskim potencialom.
- Povezovanje ključnih akterjev in vzpostavljanje novih modelov upravljanja dediščine omogoča učinkovitejše načrtovanje, rabo in ohranjanje kulturne dediščine ter krepi sodelovanje med javnim, zasebnim in nevladnim sektorjem. Posebna priložnost je promocija dobrih praks pri celostnem ohranjanju dediščine.
- Dolgoročno zasnovani programi širjenja bralne kulture, ki ga predlaga PIŠK, omogočajo da se MOMS pridruži *Branju prijaznim občinam* in postane zgled drugim občinam po doseganju rezultatov bralne kulture. Po Programu mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA) namreč slovenski osmošolci dosegajo na področju bralne pismenosti rezultate pod povprečjem Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD), zato je na tem področju potreben tako vložek države kot občin in ostalih akterjev (šole, vrtci, knjižnice). Z vključevanjem lokalnih vrtcev, osnovnih šol ter srednješolcev si lahko MOMS postavi ambiciozne cilje pri doseganju bralne pismenosti.

6. Cilji in ukrepi Strategije razvoja kulture v MOMS v obdobju 2027–2034.

CILJ 1: SPLOŠNI CILJ IN VIZIJA KULTURNE POLITIKE MOMS	1. S kulturo gradimo identiteto prihodnosti MOMS: uravnotežen razvoj področja kulture v celotni MOMS, vzdrževanje in posodabljanje že obstoječe kulturne infrastrukture tako v Murski Soboti kot v ostalih krajih v občini, ki razpolagajo s kulturno infrastrukturo in kulturno dejavnostjo. 2. Do leta 2030 MOMS izboljša primerjalni položaj financiranja kulture med vsem 12-imi mestnimi občinami v Sloveniji za najmanj za 2 mesti (leta 2024 na 9. mestu).
VSEBINA CILJA	MOMS se odlikuje po živahnem kulturnem dogajanju tako v urbanem delu MOMS kot po domala vseh krajih v občini. Občina bo strateško skrbela za uravnotežen razvoj vseh kulturnih dejavnosti v občini. Občina bo skrbela za vzdrževanje in investicije tako v kulturno infrastrukturo kot tudi v opremo na celotnem območju občine, obenem pa tudi za razvoj in raznolikost programov kot tudi razvoj kadrov v kulturi, tako v profesionalni kot ljubiteljski dejavnosti. Z vidika večje učinkovitosti izvajanja ciljev strategije bo občina izvedla tudi nekatere nujne ukrepe znotraj občinske uprave in načina alokacije javnih sredstev v kulturo.
UKREP	1. Prehod na <i>večletno programsko financiranje</i> nevladnih organizacij, ki z ustreznim obsegom programa dolgoročno zadovoljujejo potrebe po kulturnih dobrinah v občini, in <i>vsakoletno projektno financiranje</i> za tista društva, zavode in samostojne delavce v kulturi, ki s kakovostno dejavnostjo prispevajo k raznoliki kulturni ponudbi. 2. Uravnoteženo vlaganje občinskih proračunskih sredstev v kulturno infrastrukturo in opremo kulturnih prostorov v vsej občini, na podlagi ugotovljenih potreb in pripravljenih investicijskih dokumentov: ✓ Celovita obnova gradu Murska Sobota ✓ Vzdrževanje in posodabljanje dvoran v gradu in Gledališču Park ter opreme v obeh prostorih ✓ Novi prostori za MIKK ✓ Investicija v prostore PIŠK ✓ Posodobitev in razširitev stavbe Galerije Murska Sobota ✓ Nadzidava glasbene šole Murske Sobote

	✓ Novi prostori za društva in delavce v kulturi, po možnosti celovita rešitev z ustanovitvijo ustvarjalnega in kulturnega središča Murska Sobota ✓ S prenovo Mestnega parka Murska Sobota zagotoviti ustrezno komunalno infrastrukturo za kakovostno izvajanje kulturnih prireditev v parku ✓ Povečanje avle v Gledališču Park in vzpostavitev novega družabnega in razstavnega prostora, s poudarkom na velikanih likovne umetnosti z območja Murske Sobote (Miki Muster, Ladislav Kondor, Jože Kološa idr.). 3. MOMS v naslednjem strateškem obdobju aktivno pristopa k reševanju prostorskih težav in potreb za delovanje subjektov s področja kulture (umetniške rezidence, produkcijski prostori itd.) ter izobraževanja na področju kulture (glasbeno izobraževanje, itd.). Pri določanju namembnosti prostorov v lasti občine, ki še iščejo vsebinsko in programsko zasnovo, se spodbuja njihovo uporabo za področje kulture. Ob tem se poskuša aktivnejšo vlogo kulturi nameniti tudi v povezavi s prostori, ki so že na voljo, denimo prostori za umetniške rezidence na Gradu Rakičan. 4. Občina skrbi za uravnotežen razvoj tako profesionalne kot ljubiteljske kulture. 5. Stabilno in predvidljivo financiranje programov javnih zavodov v kulturi s strani ustanovitelja (MOMS) bo zagotovilo kontinuiran razvoj kakovostnih, raznolikih in vsem občanom in občanom MOMS dostopnih kulturnih dobrin. Javni zavodi bodo v svojih srednjeročnih strategijah razvoja jasno definirali vizije razvoja kulture in njene večje dostopnosti. V javnih zavodih bo ustanovitelj zagotovil kadrovsko ustreznost za uresničevanje vseh nalog javne službe. 6. V naslednjem strateškem obdobju se opravi poglobljen premislek o najbolj smiselni in učinkoviti organiziranosti Zavoda za kulturo, turizem in šport Murska Sobota glede raznorodnih dejavnosti, ki naj jih zavod pokriva.
PRIČAKOVANI REZULTATI IN POMEN CILJA ZA OBČINO MOMS	Stabilno delovanje izvajalcev javnih kulturnih programov, odprtost razpisa za podporo kulturnim projektom, novim vsebinam in pobudam ter večja transparentnost javnih postopkov razdeljevanja občinskih sredstev, saj bodo konkurirali izvajalci s primerljivimi programi. Prostori za kulturne dejavnosti so sodobno opremljeni, večja dostopnost kulturnih dobrin v občini, povečan zanimanje za kulturo v občini, večja profesionalizacija delovanja v kulturnem sektorju.

KAZALCI – KVALITATIVNI	➤ Raznolikost kulturne ponudbe v občini, ➤ ocena kakovosti izvedenih programov, ➤ ocena kakovosti izvedenih projektov, ➤ spodbujanje nastajanja novih NVO na področju kulture kot posledica boljših infrastrukturnih pogojev za delovanje in stabilnega financiranja s strani financerja, ➤ zadovoljstvo občanov in občanov MOMS s kulturno ponudbo.
KAZALCI – KVANTITATIVNI	➤ Število večletnih kulturnih programov, ➤ število kulturnih projektov, ➤ število izvedenih dogodkov, ➤ število obiskovalcev.
FAZA IN ČASOVNI NAČRT	Od leta 2027 dalje
CILJNO OBČINSTVO	Vse ciljne skupine
NOSILEC REALIZACIJE CILJA	MOMS, Oddelek za družbene dejavnosti
OKVIRNA VREDNOST CILJA IN POTENCIALNI VIRI FINANCIRANJA	Za vlaganja v infrastrukturo in opremo se pridobiva sredstva EU in države ter tako okrepi financiranje izvajalcev, tako javnih kot nevladnih organizacij. MOMS mora zagotoviti sredstva za izdelavo projektne dokumentacije in morebitni sofinancerski delež, kar je odvisno od vsakega projekta posebej.

CILJ 2	Oblikovanje nove, sodobne kulturne ponudbe v MOMS, ki temelji na lokalni identiteti in kot primer dobre prakse inovativno odgovarja na izzive sodobne slovenske in evropske družbe.
VSEBINA CILJA	MOMS in Prekmurska regija sta zgled državi in Evropi glede sobivanja različnih religij, sprejemanja drugačnosti in integracije Romske skupnosti v družbeno življenje. Strpnost je danes v svetu na preizkušnji, s sprejemanjem drugačnosti in razumevanjem pomena integracije ter ohranjanje lastne identitete pa imamo danes tudi v Sloveniji resne izzive, ki lahko bistveno spremenijo podobo družbe prihodnosti. Na ta izziv MOMS odgovarja s ciljem, ki združuje lokalno zgodovino, lokalno identiteto in na sodoben način nagovarja obiskovalce.
UKREP	Vzpostavitev MUZEJA STRPNOSTI v Murski Soboti. Zgodovina, sedanjost in prihodnost sobivanja v kompleksnem svetu.

PRIČAKOVANI REZULTATI IN POMEN CILJA ZA OBČINO MOMS	V zaostrenih okoliščinah spreminjanja družbe, sveta, večanja nestrpnosti, vojn in konfliktov je primer MUZEJA STRPNOSTI točka, ki vzbuja premislek in daje zgled, da je tolerantnost danes mogoča, da je možno sobivanje različnosti in drugačnosti. Gre za vsebino, ki je nacionalnega in širše evropskega pomena in primer dobre prakse, s katerim se lahko MOMS in Pomurska regija pohvali svetu ter mu je zgled. Muzej bo s svojo sodobno postavitvijo, interaktivnostjo in komunikativnostjo nagovarjal najširše domače in tuje občinstvo. Ključni prispevek k razvoju kulturnega turizma v MOMS in večanju kulturne ponudbe v Murski Soboti.
KAZALCI – KVALITATIVNI	➤ inovativnost muzejske postavitve ➤ Kakovost in raznolikost izvajanih programov ➤ Izpolnjevanje kriterijev za vpis v razvid muzejev pri MK
KAZALCI – KVANTITATIVNI	➤ Število obiskovalcev ➤ Število vodenih obiskov ➤ Število izvedenih programov na temo tolerance letno, ➤ število obiskovalcev, ➤ število ciljnih skupin, ki so nagovorjene s programi.
FAZA IN ČASOVNI NAČRT	Leta 2027 programska zasnova in strateški načrt MUZEJA STRPNOSTI ter evidentiranje možnih lokacij. V letu 2028 izdelava DIIP MUZEJA STRPNOSTI. Realizacija investicije in programska realizacija do leta 2030.
CILJNO OBČINSTVO	Vse ciljne skupine domačih in tujih obiskovalcev, pripadniki verskih skupnosti, romske skupnosti, še posebej šole in vrtci, s splošnimi programi pa občanke in občani MOMS
NOSILEC REALIZACIJE CILJA	Partnerski projekt več lokalnih in nacionalnih inštitucij, Pomurskega muzeja in drugih. Nosilec Pomurski muzej Murska Sobota.
OKVIRNA VREDNOST CILJA IN POTENCIALNI VIRI FINANCIRANJA	Po izdelavi DIIP. Možni viri poleg proračuna MOMS so EU razpisi in razpisi MK.

CILJ 3	Povečanje udeležbe mladih v kulturi v MOMS, vzpostavitev novih programov znotraj polja kulturnih in kreativnih industrij (oblikovanje, sodobne tehnologije, kreativni turizem itd.) z namenom večanja profesionalnega ukvarjanja s kulturo.
---------------	--

VSEBINA CILJA	MIKK ugotavlja, da so kljub bogatemu programu v prostorih v gradu Murska Sobota pogoji za izvajanje programa nezadostni in da je z vidika večjega obsega in raznolikosti programov ter njihove dostopnosti mladim nujno zagotoviti nove prostore mladinskega centra. Projekt bo omogočil trajnostno delovanje osrednjega mladinskega kulturnega centra v mestu, ki nagovarja široko občinstvo (otroci, mladina, odrasli). Omogočil bo prostor za različne ustvarjalce, povečal kakovost življenja ter kulturno privlačnost mesta, predvsem pa bil valilnica ustvarjalnosti v MOMS.
UKREP	1. Investicija v nove, za mladinsko in kulturno dejavnost širokega spektra primerne prostore za Mladinski informativni in kulturni klub Murska Sobota – javni zavod (v nadaljevanju MIKK). 2. Sveža in sodobna programska zasnova MIKK, ki vključuje različne segmente mladinskega dela in ima velik poudarek na raznoliki kulturni dejavnosti. 3. Oblikovanje prostorov za ustvarjalnost mladih, od glasbenih in fotografskih ter video-filmskih studijev, kot prostorov za start-up projekte mladih. 4. Oblikovanje mentorskih programov za mlade, ki mlade usposabljaajo za poklice v kulturi, tako ustvarjalne kot tehnične. Zaposleni in zunanji sodelavci javnih zavodov in člani društev nudijo svoje znanje pri mentoriranju skupin mladih in pri prenosu znanja ter tako ustvarjajo medgeneracijsko dodano vrednost. 5. Kadrovska okrepitev MIKK za izvajanje programa MLADI V KULTURO.
PRIČAKOVANI REZULTATI IN POMEN CILJA ZA OBČINO MOMS	Odpiranje kulture mladim v občini, nov val ustvarjalnosti, sveži programi in projekti, zagotovljena kontinuiteta dejavnosti, krepitev povezanosti mladih s kulturo in identiteto MOMS.
KAZALCI – KVALITATIVNI	➤ Kakovost in raznolikost novih programov za mlade ➤ Strateško osredotočanje na poklice, ki bodo pomembni za prihodnji razvoj kulture v MOMS.
KAZALCI – KVANTITATIVNI	➤ Število mladih, ki so se na novo angažirali v kulturi in v sektorju kulturnih in kreativnih industrij ➤ število organizacij v občini (Javni zavodi, društva, podjetja), ki sodelujejo v programih MIKK, ➤ število mentorjev, usposobljenih za delo z mladimi ➤ povečanje programov za mlade

FAZA IN ČASOVNI NAČRT	Do začetka leta 2027 se sprejme DIIP za nov center mladih, vključno z realno časovnico glede vzpostavitve novih prostorov. V letu 2027 se skupaj z mladimi po načelih mladinskega dela izdela programska zasnova novega centra mladih.
CILJNO OBČINSTVO	Mladi od 15 do 29 let, deležniki s področja kulture, mladinskega sektorja, sociale in gospodarstva ter izobraževanja.
NOSILEC REALIZACIJE CILJA	MIKK in MOMS.
OKVIRNA VREDNOST CILJA IN POTENCIALNI VIRI FINANCIRANJA	Po izdelavi DIIP. Možni viri financiranja so poleg proračuna MOMS EU razpisi, razpisi Ministrstva za kulturo RS in Urada Republike Slovenije za mladino (URSM).

CILJ 4	Novi programi v gradu Murska Sobota, večja dostopnost kulture v središču mesta in kulturno oživljanje mestnega središča Murske Sobote.
VSEBINA CILJA	Grad Murska Sobota skupaj z grajskim parkom predstavlja središčno točko mestnega razvoja, urbanega mestnega dogajanja in turističnega utripa mesta, okoli katerega se lahko razvijajo nove vsebine in storitve. Prenova gradu je priložnost, da grad zaživi kot celota in razvije široko paleto programov, namenjenih širokemu krogu obiskovalcev. Z novimi programi v gradu se bistveno oživlja dogajanje v središču Murske Sobote in večja prepoznavnost mesta v širši regiji.
UKREP	1. Celovita obnova gradu Murska Sobota. 2. Celovita programska prenova gradu z raznolikimi, tudi novimi programi ter gostinsko, muzejsko, kulturno in turistično ponudbo, ki se navezujejo na promocijo kulturne dediščine v regiji. 3. Višja raven vključenosti programov v gradu Murska Sobota v turistični utrip mesta, zlasti z vidika kulturnega turizma.
CILJNO OBČINSTVO	Splošna in strokovna javnost, pedagoški programi za šole, andragoški programi za odrasle, turisti, tudi zahtevnejši turisti, ki iščejo avtentično lokalno ponudbo.

PRIČAKOVANI REZULTATI IN POMEN CILJA ZA OBČINO MURSKA SOBOTA	S selitvijo MIKK dobi Pomurski muzej priložnost za celovito redefiniranje programov Pomurskega muzeja, ki se bodo odvijali v gradu Murska Sobota. Drugi predpogoj je celovita obnova gradu, ki obsega: vgradnjo dvigala, celovito prenovu ostrešja s kritino, odvodnjavanjem in protipožarno zaščito (zaradi lesenih stropov), zamenjavo vseh oken ter nekaterih vrat, sanacijo zunanje in notranje fasade, obnovo vzhodnega in severnega portala, energetske sanacije stavbe z uvedbo sodobnega ogrevalnega in prezračevalnega sistema. Pomeni cilja obnove gradu Murska Sobota in njegove programske oživitve so za MOMS sledeči: ➤ Grad predstavlja sidriščno točko mestnega razvoja, okoli katerega se lahko razvijajo nove vsebine in storitve. ➤ Za obnovo gradu je mogoče pridobiti državna in evropska sredstva. ➤ Ohranja se pomemben del nepremične kulturne dediščine MOMS, kar prispeva k mednarodni veljavi in prepoznavnosti regije. ➤ Ustvarjeni pogoji za dolgoročno konzervacijo arhitekturnih, umetnostnih in zgodovinskih vrednot objekta. ➤ Grad postane ključni kulturni center s celovito infrastrukturo za razstave, prireditve, konference in izobraževalne programe. ➤ Krepi se dostopnost kulture za vse prebivalce občine in širše Pomurja. ➤ Obnovljen grad povečuje turistično privlačnost občine, kar vodi v večji obisk in daljše zadrževanje turistov. ➤ Ustvarja se možnost za nove turistične produkte (vodenja, tematske poti), razširitev programov Pomurskega muzeja, organizacijo mednarodnih dogodkov. ➤ Grad postane prepoznavna turistična ikona, kar krepi blagovno znamko mesta. ➤ Povečanje števila obiskovalcev lahko spodbudi lokalno gospodarstvo, predvsem gostinstvo, namestitve, trgovine in storitve.
---	--

KAZALCI – KVALITATIVNI	➤ Kakovost novih programov na Gradu Murska Sobota. ➤ Ohranjena avtentična arhitekturna podoba zaradi prenove ostrešja, fasade, portalov. ➤ Povečana kulturna vrednost objekta zaradi strokovno izvedenih konservatorsko-restavratorskih posegov. ➤ Dvig reprezentativnosti objekta kot kulturnega spomenika. ➤ Boljša dolgotrajna stabilnost in trajnost gradbenih struktur. ➤ Večja funkcionalnost stavbe za vse tipe obiskovalcev. ➤ Izboljšana logistika in notranji pretok obiskovalcev. ➤ Višji nivo udobja obiska zaradi boljše izolacije, prezračevanja in ogrevanja.
KAZALCI – KVANTITATIVNI	➤ Celovito obnovljen grad ➤ Število novih programov ➤ Povečano število obiskovalcev ➤ Izboljšana dostopnost za gibalno ovirane osebe (vgradnja dvigala). ➤ Višja energijska učinkovitost zaradi novih oken, izolacije, sodobnega ogrevalnega sistema. ➤ Zmanjšana poraba energije in nižji stroški obratovanja. ➤ Boljši notranji klimatski pogoji, kar pozitivno vpliva tudi na ohranjanje notranje opreme in razstavnih eksponatov. ➤ Povečan prihodek iz naslova uvedbe gostinske dejavnosti in večje muzejske trgovine
FAZA IN ČASOVNI NAČRT	Leto 2027 izdelava DIIP, leto 2028 pridobitev dovoljenje, pričetek prenove leta 2029 (ob predpostavki pridobitve EU ali državnih sredstev).
NOSILEC REALIZACIJE CILJA	Mestna občina Murska Sobota
OKVIRNA VREDNOST CILJA	Znano po izdelavi DIIP.

CILJ 5	Celovita dostopnost vseh storitev PIŠK MS v prostorih knjižnice in na daljavo za vse prebivalce MOMS.
---------------	--

VSEBINA CILJA	Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota (PIŠK MS) je osrednja območna knjižnica za Pomurje. Njeno poslanstvo je zagotavljanje knjižnične javne službe, razvoj bralne kulture in informacijsko opismenjevanje ter varovanje in posredovanje domoznanske dediščine za vse prebivalce MOMS. PIŠK MS zagotavlja dostopnosti znanja in kulture vsem prebivalcem območja, vključno za pripadnike madžarske narodne skupnosti, romske skupnosti in slovenske narodne skupnosti v Porabju. PIŠK MS skrbi za knjižnično dejavnost za območje 12 občin UE Murska Sobota, izvaja svetovanje in koordinacijo z območnimi splošnimi knjižnicami Lendava, Ljutomer, Gornja Radgona, skrbi za domoznansko koordinacijo, IKT podporo, izvajanje skupnih projektov in medknjižnično izposojlo. Knjižnice že dolgo niso več zgolj prostor za izposojlo knjig, so najbolj javno dostopen prostor za vse ciljne skupine prebivalcev, so središča znanja, druženja in socialne kohezivnosti. Prav zato pa so za PIŠK MS v naslednjem obdobju ključni spodnji ukrepi, ki bodo v tem kompleksnem času omogočali kar najbolj učinkovito in v dobro ljudi izvajano poslanstvo knjižnice: celovito dostopnost vseh storitev PIŠK MS v prostorih knjižnice in na daljavo. Ukrepi se nanašajo tako na investicije, nabavo bibliobusa, na kadre kot na posodobljeno notranjo organiziranost knjižnice.
UKREPI	1. Nov sodoben bibliobus, na električen pogon, saj je sedanji nadomestni bibliobus star že 20 let. 2. Energetska prenova knjižnice, dokončanje prostorov in nakup opreme, prenova mladinskega oddelka in igralnice ter vzpostavitev prostorov za stalno domoznansko razstavo. 3. Povečanje dostopnosti in izposoje e-gradiva za 25 % do leta 2035. 4. Vzpostavitev avtomatizirane dostopnosti knjižničnega gradiva: RFID, knjigomati, pametne police, varovanje gradiva. 5. Večanje čezmejnega dosega knjižničnih storitev za slovensko skupnost v Porabju, razvoj dvojezičnih programov za madžarsko govoreče uporabnike in razvoj ciljnih programov za romsko skupnost. 6. Kadrovska okrepitev PIŠK MS z usposobljenimi kadri za delo z romsko skupnostjo in slovensko narodno skupnostjo v Porabju.
PRIČAKOVANI REZULTATI IN POMEN CILJA ZA OBČINO MOMS	Učinkovito opravljanje javne službe na področju knjižnične dejavnosti v MOMS, uspešno opravljanje vloge območne knjižnice in kar najboljša dostopnost vseh knjižničnih storitev vsem prebivalcem MOMS. Nova organizacija knjižnice bo zagotovila učinkovito upravljanje javnega zavoda in zagotavljanje njegovega nenehnega razvoja, ki je na področju informacijskih znanosti še posebej intenziven. Vse to je podlaga za dvig bralne kulture v MOMS.

KAZALCI – KVALITATIVNI	➤ kakovost nagovarjanja posameznih ciljnih skupin bralcev. ➤ ocena učinkovitosti izvajanja nalog knjižnične javne službe ➤ zadovoljstvo zaposlenih v knjižnici
KAZALCI – KVANTITATIVNI	➤ število novih projektov bralne kulture, ➤ povečanje števila članov v knjižnici, ➤ povečanje izposoje knjižničnega gradiva ➤ povečanje dostopnosti in izposoje e-gradiva
FAZA IN ČASOVNI NAČRT	V letu 2027 bo izdelan DIIP za prenovo in investicijske posege v knjižnico. Okvirna časovnica po zagotovitvi sredstev: Bibliobus 12 – 18 mesecev; Energetska prenova 18–24; RFID 9–15; Prenova mladinskega oddelka in igralnice 6–9; Stalna razstava 9–12; Osvetlitev 6–9; Sanacije 9–12; Oprema/IKT kontinuirano. Izvajanje fazno v več letih 2025–2030.
CILJNO OBČINSTVO	Vrtci, osnovne šole, srednje šole, družine, upokojenci, podjetja
NOSILEC REALIZACIJE CILJA	Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota in MOMS
OKVIRNA VREDNOST CILJA IN POTENCIALNI VIRI FINANCIRANJA	Bibliobus 500.000–650.000 eur. Ostale vrednosti bodo jasne po izdelavi DIIP. Pri energetske prenovi še kandidatura na Eko sklad/EU razpise. Potencialni viri: MOMS, Javna agencija za knjigo RS, Ministrstvo za kulturo RS. Možnost pridobivanja sredstev EU.

CILJ 6	BRALNA SOBOTA – SKUPNOST ZGODB (delovno ime). Občina MOMS bo do leta 2034 postala najuspešnejša občina v severovzhodni Sloveniji na področju bralne kulture in bralne pismenosti.
---------------	--

VSEBINA CILJA	Bralna pismenost je osnova kultiviranja človeka. Slovenija se zadnje desetletje sooča z drastičnim upadom bralne kulture, saj se slovenski osnovnošolci po mednarodni raziskavi Program mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA) umeščajo pod povprečje Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) po rezultatih bralne pismenosti. V Sloveniji kar 42 % prebivalcev letno ne prebere niti ene knjige (Knjiga in bralci VII, 2024). Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota bo s svojo široko paleto dejavnosti na področju spodbujanja bralne kulture ter s partnerskim sodelovanjem institucij s področja izobraževanja, sociale, zdravja in mladine s projektom »BRALNA SOBOTA – SKUPNOST ZGODB« postavlja dolgoročne temelje za doseganje visoke stopnje bralne pismenosti v vseh ciljnih skupinah. Projekt BRALNA SOBOTA – SKUPNOST ZGODB bo temeljil na močni in prepoznavni literarni zgodovini Prekmurskih literarnih avtorjev (Kranjec, Kardoš, Lainšček, Žabot, Muster, Šarotar, Titan, Kreslin idr.) in literarnega festivala Oko besede. Z branjem in knjigo kot vrednoto MOMS gradi razvito in empatično družbo prihodnosti.
UKREPI	1. S projektom BRALNA SOBOTA – SKUPNOST ZGODB knjižnica ciljno in na inovativne načine nagovarja ključne ciljne skupine bralcev (vrtci, osnovna šola, srednja šola, družine, upokoenci, domovi za starejše, nagovarjanje dobrih bralcev, branje v podjetjih), s katerimi bo PIŠK MS ob sodelovanju s pristojnimi izobraževalnimi in raziskovalnimi institucijami izvajala konkretne ukrepe za spodbujanje branja. 2. S ciljnimi programi za romsko skupnost in Slovence v Porabju knjižnica skrbi za razvoj bralne kulture tudi za te skupine uporabnikov in spodbuja medkulturni dialog. 3. MOMS pridobi naziv BRANJU PRIJAZNA OBČINA, ki ga podeljujejo Združenje splošnih knjižnic, Skupnost občin Slovenije in Ministrstvo za kulturo občinam, ki imajo dolgoročno vizijo in izvajajo za izboljšanje bralne kulture na svojem območju.
PRIČAKOVANI REZULTATI IN POMEN CILJA ZA OBČINO MOMS	Dvig zavesti o pomenu branja v vsakem življenjskem obdobju, strateški projekti, ki povezujejo dejavnost knjižnice in posameznih institucij, bodo konkretno izboljšali bralno pismenost otrok, hkrati s spodbujanjem družinskega branja se bo ustvarjala podlaga za čim večjo prisotnost knjig in branja v družinskem okolju. Posebno pozornost pa bo namenila tudi starejšim in dobrim bralcem, saj bo s povečanjem števila tistih, ki preberejo več knjig, krepila intelektualni potencial občine.
KAZALCI – KVALITATIVNI	➤ Ocena dviga bralne kulture ➤ Inovativnost pristopa pri spodbujanju bralne kulture ➤ kakovost nagovarjanja posameznih ciljnih skupin bralcev ➤ Pridobitev naziva <i>Branju prijazna občina</i>.

KAZALCI – KVANTITATIVNI	➤ število novih projektov bralne kulture ➤ število sodelujočih v projektu BRALNA SOBOTA – SKUPNOST ZGODB ➤ število institucij, ki jih je Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota vključila v projekte bralne kulture ➤ povečanje števila članov v knjižnici ➤ povečanje izposoje knjižničnega gradiva.
FAZA IN ČASOVNI NAČRT	V letu 2027 bo izdelana programska zasnova projekta BRALNA SOBOTA – SKUPNOST ZGODB. Postopno od 2027 dalje PIŠK vpeljuje aktivnosti za posamezne ciljne skupine bralcev. Do leta 2029 bodo s programi nagovorjene vse naštetje ciljne skupine v MOMS. MOMS v letu 2027 vloži vlogo za pridobitev naziva <i>Branju prijazna občina</i> .
CILJNO OBČINSTVO	Vrtci, osnovne šole, srednje šole, družine, upokojenci, podjetja
NOSILEC REALIZACIJE CILJA	Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota. Za naziv Branju prijazna občina je nosilec MOMS.
OKVIRNA VREDNOST CILJA IN POTENCIALNI VIRI FINANCIRANJA	Dodatna sredstva za izvedbo programa v višini 45.000 letno. Potencialni viri: MOMS, Javna agencija za knjig RS, Ministrstvo za kulturo RS. Možnost pridobivanja sredstev EU.

CILJ 7	Galerija Murska Sobota – Sodobno in dostopno središče vizualne umetnosti severovzhodne Slovenije.
VSEBINA CILJA	Galerija Murska Sobota kot pooblaščen muzej v javni mreži galerij in muzejev Slovenije ter kot osrednja regijska institucija za sodobno likovno umetnost zasleduje razvojno usmerjen cilj: <i>postati sodobno, dostopno in prepoznavno središče vizualne umetnosti v severovzhodni Sloveniji</i> , z nadgrajeno infrastrukturo, razširjenimi muzejskimi funkcijami, profesionalnim upravljanjem zbirk ter okrepljeno promocijsko in izobraževalno vlogo.

UKREPI	1. Reorganizacija obstoječih depojev, zagotovitev klimatizacije, dodatnih regalov ter pridobitev dislocirane depojske enote, ki bo omogočala varno, strokovno in dolgoročno vzdržno hranjenje premične kulturne dediščine. Cilj krepi varovanje umetnin, strokovno delo ter odpira možnosti za večjo dostopnost zbirk. 2. Pridobitev dodatne razstavne lokacije za reprezentativno stalno muzejsko postavitve, ki bo javnosti omogočila kontinuiran vpogled v bogato likovno ustvarjalnost Prekmurja in širšega prostora. S tem se okrepi identiteta lokalne skupnosti, razširi turistična ponudba mesta in omogoči inovativne interpretacijske programe. 3. Ureditev garderob, ustreznih sanitarij (tudi za gibalno ovirane) ter čajne kuhinje za zaposlene. S tem se zagotovi sodobna, dostopna in prijazna galerijska izkušnja, povečata pa se tudi profesionalnost in kakovost dela zaposlenih. 4. Povečanje prepoznavnosti galerije z moderniziranim komuniciranjem, razvojem digitalnih vsebin ter poglobljenim sodelovanjem z vzgojno-izobraževalnimi zavodi, društvi in sorodnimi institucijami. Galerija s tem gradi na vlogi ključnega kulturno-izobraževalnega centra regije. 5. Razvoj projektne pisarne oziroma okrepitev kadrov, ki bodo sposobni priprave in izvedbe evropskih ter mednarodnih projektov, kar dolgoročno povečuje stabilnost financiranja in omogoča nadgradnjo programskih, prostorskih in tehničnih zmogljivosti.
CILJNO OBČINSTVO	Splošna in strokovna javnost, šolske skupine v okviru pedagoških programov, odrasli udeleženci andragskih programov, domači in tuji turisti, vključno z zahtevnejšimi obiskovalci, ki iščejo avtentično in kakovostno lokalno kulturno ponudbo.
PRIČAKOVANI REZULTATI IN POMEN CILJA ZA OBČINO MOMS	Projekt posodobitve Galerije Murska Sobota predstavlja ključno naložbo v razvoj kulturne infrastrukture občine na področju vizualnih umetnosti, saj galerija biva v stavbi iz leta 1980, ki v domala pol stoletja ni bila deležna vidnejših vlaganj. Z izboljšanjem depojskih pogojev, posodobitvijo prostorov za obiskovalce in vzpostavitvijo stalne muzejske postavitve občina zagotavlja trajnostno varovanje, strokovno upravljanje in večjo dostopnost obsežne galerijske zbirke, ki je ena osrednjih kulturnih vrednot regije. Za prebivalce pomeni projekt pomembno izboljšanje kakovosti kulturne ponudbe, sodobnejše izobraževalne programe ter večjo dostopnost do vizualne umetnosti. Za občino kot celoto predstavlja priložnost za krepitev kulturnega turizma in prepoznavnosti, hkrati pa tudi pomemben razvojni impulz, saj se z investicijo utrjuje vloga Murske Sobotice kot regijskega kulturnega središča. Projekt je strokovno utemeljen, dolgoročno vzdržen in neposredno prispeva k ohranjanju, razvoju ter promociji lokalne in nacionalne kulturne dediščine.

KAZALCI – KVALITATIVNI	➤ Boljša prepoznavnost programa Galerije Murska Sobota, ➤ Razvoj občinstva, ➤ Pridobitev novih ciljnih skupin obiskovalcev, ➤ Večje možnosti Galerije Murska Sobota za sodelovanje v mednarodnih projektih.
KAZALCI – KVANTITATIVNI	➤ Nadgradnja depojev in varovanja zbirke, ➤ Povečanje programske dejavnosti in obiska, ➤ Digitalizacija zbirke, ➤ Stalna muzejska postavitev, ➤ Povečan obseg andragoško-pedagoških programov, ➤ Pridobitev EU programskih sredstev.
FAZA IN ČASOVNI NAČRT	Leta 2027 priprava DIIP. Realizacija do leta 2030.
NOSILEC REALIZACIJE CILJA	Galerija Murska Sobota.
OKVIRNA VREDNOST CILJA	Po izdelavi DIIP. Možnost pridobitve državnih sredstev Ministrstva za kulturo MK in EU sredstev.

CILJ 8	Postopno povečanje raznolikosti zahtevnejše lastne umetniške produkcije in njena večja dostopnost v MOMS.
VSEBINA CILJA	Deležniki MOMS ugotavljajo potrebo po večji prisotnosti različnih zahtevnejših umetniških vsebin lastne produkcije z različnih področij umetnosti. Predvsem se opaža manko stalnega gledališča, simfoničnega orkestra ter stalne folklorne skupine, saj je Pomurska regija ena redkih v Sloveniji, ki denimo nima stalnega gledališča.
UKREPI	1. Zasnovati načrt za vzpostavitev delovanja Simfoničnega orkestra Murska Sobota. 2. Zagotovitev pogojev za ustanovitev »polprofesionalnega« gledališča. 3. Spodbuda oblikovanju stalne folklorne skupine.

PRIČAKOVANI REZULTATI IN POMEN CILJA ZA OBČINO MOMS	Ukrepi širijo spekter kulturne ponudbe v MOMS, pomembni so za oblikovanje novih občinstev in večanje dostopnosti kulturnih dobrin. Ukrepi bodo imeli pozitiven vpliv tudi na razvoj kulturnega turizma.
KAZALCI – KVALITATIVNI	➤ raznolikost in referenčnost izvajalcev ➤ prispevek k razvoju občinstva
KAZALCI – KVANTITATIVNI	➤ Število obiskovalcev ➤ Število izvajalcev in število na novo izvedenih programov ➤ število ciljnih skupin, ki so nagovorjene s programi ➤ ustanovljen Simfonični orkester Murska Sobota, ustanovljeno polprofesionalno gledališče in stalna folklorna skupina.
FAZA IN ČASOVNI NAČRT	Leta 2027 programska zasnova, v letu 2027 pričetek izvajanja obeh ukrepov.
CILJNO OBČINSTVO	Vse ciljne skupine domačih in tujih obiskovalcev, občanke in občani MOMS.
NOSILEC REALIZACIJE CILJA	Nosilec Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota, KUD Štefan Kovač, Glasbena šola MS, JSKD OI Murska Sobota.
OKVIRNA VREDNOST CILJA IN POTENCIALNI VIRI FINANCIRANJA	V letu 2027 dodatnih 30.000 za prvo fazo vzpostavitve treh novih programov. Zagotovitev stabilnega financiranja v naslednjem obdobju. Viri: MOMS, JSKD, MK.

CILJ 9	Celostno ohranjanje kulturnih spomenikov.
---------------	--

VSEBINA CILJA	Varstvo in vzdrževanje javnih spomenikov v občini zajema celostno ohranjanje v skladu z Zakonom o varstvu kulturne dediščine. Skrb za javne spomenike je ena ključnih nalog občine pri upravljanju kulturne dediščine. Ohranjanje kulturne dediščine v mestu in širši občini je pomembno za krepitev identitete in povezanosti lokalne skupnosti. V preteklosti so bili nekateri pomembni objekti zaradi nedorečenih lastninskih razmerij, pomanjkanja volje ali finančnih sredstev vzdrževani le na osnovni ravni, včasih celo nezadostno. Zato bo Mestna občina Murska Sobota začela z načrtno sanacijo teh objektov, med njimi Hartnerjeve vile, gradu Murska Sobota, Delavskega doma, Sokolskega doma, drugih primerov grajene dediščine v mestnem jedru ter objektov, povezanih z delom arhitekta Ferija Novaka. Občina si bo prizadevala poiskati ustrezne načine sanacije in financiranja obnove ter hkrati zagotoviti kakovostno upravljanje in vsebinsko oživitev teh objektov. S tem bo omogočila trajnostno ohranitev pomembnih elementov lokalne kulturne dediščine.
UKREPI	1. Sistematično letno vzdrževanje javnih spomenikov Vzpostavitev rednega in načrtovanega letnega programa čiščenja, manjših popravil, konservatorskih posegov in obnove javnih spomenikov, obeležij in spominskih plošč v lasti občine. 2. Izboljšanje označevanja kulturne dediščine Namestitev in posodobitev označevalnih tabel ter informativnih vsebin pri stavbah kulturne dediščine; uvedba QR-kod z digitalnimi informacijami, dostopnimi prebivalcem in turistom. 3. Vzpostavitev mehanizmov zaščite pred vandalizmom Namestitev dodatne razsvetljave, videonadzora na najbolj izpostavljenih lokacijah in sodelovanje s policijo ter redarstvom; preventivni programi v skupnosti. 4. Aktivno vključevanje lokalne skupnosti v skrb za dediščino Izvedba programov ozaveščanja v sodelovanju s šolami, društvi in mediji; dnevi odprtih vrat dediščine, vodeni ogledi, predstavitve obnove. 5. Sodelovanje z ZVKDS in drugimi strokovnjaki Redno usklajevanje z Zavodom za varstvo kulturne dediščine, muzeji, arhitekti in konservatorji pri načrtovanju posegov ter oblikovanju dolgoročne strategije upravljanja dediščine. 6. Na podlagi pobud javnosti in strokovnih podlag se določijo prioritete postavitve javnih spomenikov in spominskih obeležij.
CILJNO OBČINSTVO	Splošna in strokovna javnost

PRIČAKOVANI REZULTATI IN POMEN CILJA ZA OBČINO MURSKA SOBOTA	➤ redno vzdrževanje spomenikov/obeležij ➤ zaščita spomenikov pred vandalizmom ➤ zagotavljanje kakovosti varstva in ohranjanja kulturne dediščine ➤ zmanjšanje tveganja izgube podatkov o javnih spomenikih
KAZALCI – KVALITATIVNI	➤ povečanje ozaveščenosti lokalne skupnosti o obstoju, pomenu in varovanju kulturne dediščine ➤ ureditev arhiva kulturne dediščine in zemljiškoknjižnih vpisov določenih spomenikov
KAZALCI – KVANTITATIVNI	➤ število vzdrževanih spomenikov/obeležij ➤ ureditev označevalnih in informativnih tabel stavbne kulturne dediščine
FAZA IN ČASOVNI NAČRT	2027–2035
NOSILEC REALIZACIJE CILJA	MOMS, ZVDKS
OKVIRNA VREDNOST CILJA	Po izdelavi DIIP in pridobitvi kulturno-varstvenih smernic ZVKDS.

CILJ 10	Razglasitev gradu Murska Sobota za kulturni spomenik državnega pomena.
VSEBINA CILJA	Grad Murska Sobota je renesančna stavba s koreninami v 13. stoletju, ki se nahaja v središču mestnega parka v Murski Soboti. Današnjo podobo je dobil v 17. stoletju, ko je bil preurejen v baročni dvor. Kljub kasnejšim prezidavam je ohranil številne arhitekturne elemente iz različnih obdobj. Zaradi svoje lege in zgodovine je grad pomemben kulturnozgodovinski spomenik Pomurja. Danes v njem domuje Pomurski muzej Murska Sobota, ki v svojih prostorih hrani in predstavlja bogato arheološko, etnološko, umetnostnozgodovinsko in zgodovinsko dediščino regije. Grad je osrednji del mestnega kulturnega dogajanja in ima velik potencial za nadaljnji razvoj kot reprezentativni kulturni, muzejski in turistični objekt. Cilj tega projekta je razglasitev gradu za kulturni spomenik državnega pomena, kar bi ustrezno priznalo njegovo zgodovinsko, arhitekturno in kulturno vrednost ter zagotovilo dodatno zaščito in promocijo njegove dediščine na lokalni in nacionalni ravni.

UKREPI	1. Predlagati formalno razglasitev gradu za kulturni spomenik državnega pomena. 2. Urediti zaščito vseh arhitekturnih elementov, vključno z interierjem, fasadami, obzidjem in parkom. 3. Vzpostaviti jasen pravni okvir za posege, prenove in konservatorska dela.
CILJNO OBČINSTVO	Splošna in strokovna javnost
PRIČAKOVANI REZULTATI IN POMEN CILJA ZA OBČINO MURSKA SOBOTA	➤ priprava strokovnih podlag (Valorizacija spomenika) ➤ predlog vložiti na Ministrstvo za kulturo za razglasitev gradu za spomenik državnega pomena ➤ pravna zaščita in ohranitev kulturne dediščine
KAZALCI – KVALITATIVNI	➤ celostno ohranjanje, javna dostopnost in kakovostna interpretacija kulturne dediščine ➤ pravica financiranja — občina lahko pridobi državna sredstva za obnovo, vzdrževanje ali raziskave spomenika ➤ status državnega pomena poveča prepoznavnost in možnost promocije spomenika kot kulturne in turistične destinacije
KAZALCI – KVANTITATIVNI	➤ Uradna razglasitev za kulturni spomenik državnega pomena ➤ Obseg javne dostopnosti in interpretacije (nove tematske razstave, vodstva ali izobraževalni programi po razglasitvi, ki temeljijo na statusu spomenika)
FAZA IN ČASOVNI NAČRT	Leta 2027/2028
NOSILEC REALIZACIJE CILJA	MOMS, ZVKDS, Ministrstvo za kulturo
OKVIRNA VREDNOST CILJA	Redna dejavnost

CILJ 11	Sprehod skozi arhitekturno zapuščino sodobne Sobote.
----------------	---

VSEBINA CILJA	Cilj projekta "Pot Ferija Novaka, arhitekta" je obiskovalcem omogočiti celovit vpogled v arhitekturno dediščino Murske Sobote skozi delo enega najpomembnejših pomurskih arhitektov, Ferija Novaka (1906–1959). Projekt je zasnovan kot urbani sprehod po mestu, ki predstavi ključne stavbe, ki jih je Novak projektiral ali soustvarjal, hkrati pa osvetli njegov vpliv na preobrazbo mesta po drugi svetovni vojni. Sprehodi po poti omogočajo razumevanje modernistične zasnove, prostorskega konteksta in družbene funkcije arhitekture, ki so značilnosti Novakovega opusa. Cilj je, da obiskovalci spoznajo arhitektovo vizijo, ki je oblikovala skupnost, prostor in identiteto Murske Sobote v obdobju modernizacije. Projekt želi spodbujati zavedanje o pomenu sodobne arhitekturne dediščine, ceniti in ohranjati Novakova dela ter poudariti njihovo vrednost kot pomemben del kulturne identitete mesta in regije.
UKREPI	1. Označevanje in interpretacija arhitekture a. Namestitev informacijskih tabel ob stavbah, ki jih je projektiral Feri Novak. b. Priprava QR kod, ki vodijo do digitalnih vsebin, fotografij, arhivskih načrtov in dodatnih pojasnil. c. Izdelava karte poti, ki bo obiskovalcem omogočala samostojno sledenje poti. 2. Digitalna in multimedijaska podpora a. Razvoj mobilne aplikacije ali spletne platforme, ki bo obiskovalcem omogočila interaktivno doživetje poti. b. Digitalizacija dokumentacije o Feriju Novaku in njegovih delih. 3. Promocija in ozaveščanje a. Organizacija vodenih ogledov, delavnic in predavanj za lokalno prebivalstvo in obiskovalce. b. Izdelava promocijskih materialov (brošure, plakati, video posnetki). c. Sodelovanje z mediji in turističnimi agencijami za promocijo poti kot kulturno-turističnega produkta.
CILJNO OBČINSTVO	Splošna in strokovna javnost, turisti
PRIČAKOVANI REZULTATI IN POMEN CILJA ZA OBČINO MURSKA SOBOTA	➤ prebivalci in obiskovalci se seznanijo z lokalno arhitekturno zgodovino, ki je pogosto spregledana ➤ oživljanje zanimanja za modernistično arhitekturo ➤ ozaveščanje, da ima Murska Sobota svojo lastno avtorsko arhitekturno zgodbo

KAZALCI – KVALITATIVNI	➤ povečanje ozaveščenosti lokalne skupnosti o obstoju, pomenu in varovanju kulturne dediščine ➤ občina izvede infrastrukturo za samostojne ogleda (karte, QR kode, informacijske table) ➤ občina se pozicionira kot primer dobre prakse pri interpretaciji modernistične arhitekture
KAZALCI – KVANTITATIVNI	➤ Ureditev označevalnih in informativnih tabel stavbne kulturne dediščine, izdelava karte, QR kode
FAZA IN ČASOVNI NAČRT	Do leta 2030 izdelan turistični produkt
NOSILEC REALIZACIJE CILJA	Muzej Murska Sobota v sodelovanju z ZKTŠ in ZVKDS
OKVIRNA VREDNOST CILJA	25.000 eur

CILJ 12	»Zlati deblak« – plovilo ladijskega mlina iz reke Mure pri Hrastju.
VSEBINA CILJA	Dne 14. septembra 2023 je Ljubomir Zečević, upokojeni policist, umetnostni rezbar in poznavalec lokalne naravne ter kulturne dediščine, med rekreativnim veslanjem po reki Muri severno od zaselka Hrastika, med krajema Hrastje-Mota in Vučja vas, naletel na iz debla izdolbeno plovilo – t. i. deblak, ki ga je reka naplavila na desni breg med katastrofalnimi poplavami avgusta istega leta. Projekt si prizadeva vzpostaviti dobre prakse s področja upravljanja in celostnega ohranjanja kulturne dediščine, kar vključuje strokovno dokumentacijo, monitoring, analize in konservatorske posege. Poleg tega je cilj omogočiti javnosti dostop do artefakta ter zagotoviti kakovostno interpretacijo, ki bo obiskovalcem omogočila spoznavanje zgodovine rečnega plovstva, tradicionalnih tehnik izdelave lesenih plovil in konstrukcijskih principov, značilnih za lokalno ladijsko obrt. S tem projekt prispeva k varovanju lokalne kulturne in tehnične dediščine, povečuje prepoznavnost regije in Mestne občine Murska Sobota ter podpira trajnostni razvoj, zeleni turizem in vključevanje lokalne skupnosti v ohranjanje in predstavitev pomembnih zgodovinskih artefaktov.

UKREP	1. Monitoring in vzdrževanje a. Redni potopi za vizualni pregled stanja deblaka. b. Spremljanje morebitnih sprememb: mehanske poškodbe, obraščanje z organizmi, propadanje lesa ipd. 2. Izvedba dodatnih analiz a. Določitev vrste lesa in natančna analiza tesnilnih materialov (npr. smola, vosek, pepel). b. Analiza konstrukcijskih značilnosti plovila. 3. Konservacija in razstava a. Po zaključenih analizah sledi obsežen konservatorski postopek.
CILJNO OBČINSTVO	Splošna in strokovna javnost
PRIČAKOVANI REZULTATI IN POMEN CILJA ZA OBČINO MURSKA SOBOTA	Deblak je izjemen kulturnozgodovinski in tehnični spomenik Pomurja. Njegova ohranjenost omogoča strokovno preučevanje tradicionalnih tehnik izdelave lesenih plovil, uporabe specifičnih vrst lesa in tesnilnih materialov ter konstrukcijskih principov, ki so bili značilni za lokalno ladijsko obrt. Za MOMS projekt pomeni krepitev vloge skrbnika kulturne dediščine, saj omogoča ohranjanje unikatnega artefakta, hkrati pa povečuje prepoznavnost občine kot regijskega centra kulturne in tehnične dediščine. Deblak bo po zaključku konservatorskih postopkov dostopen kot interpretacijska točka, ki obiskovalcem in domačinom omogoča neposreden vpogled v zgodovino rečnega plovstva, tehnološko znanje preteklosti in življenjski prostor lokalne skupnosti.
KAZALCI – KVALITATIVNI	➤ Celostno ohranjanje, javna dostopnost in kakovostna interpretacija kulturne dediščine ➤ Promoviranje dobrih praks s področja upravljanja in celostnega ohranjanja dediščine; ➤ Potencial za spodbujanje trajnostnega razvoja obmurskih skupnosti ➤ Prispeva k zelenemu turizmu, varovanju naravne in kulturne krajine ter vključevanju lokalne skupnosti
KAZALCI – KVANTITATIVNI	➤ Število konservatorskih ali restavratorskih posegov na plovilu ➤ Število obiskovalcev interpretacijske točke/deblaka na leto ➤ Število organiziranih vodenih ogledov ali programov
FAZA IN ČASOVNI NAČRT	Leta 2027 izdelan DIIP, realizacija 2030
NOSILEC REALIZACIJE CILJA	Razvojni center Murska Sobota in Pomurski muzej
OKVIRNA VREDNOST CILJA	Po izdelavi DIIP. Viri: MK

CILJ 13	Povečati zanimanja za ljubiteljsko kulturo v MOMS in trajnejše stabiliziranje njene dejavnosti.
VSEBINA CILJA	V MOMS se oblikuje nov festival, ki se bo programsko osredotočal na ljubiteljsko kulturo in bo ponudil dodatno okno za promocijo dejavnosti lokalnih kulturnih društev ter približal kulturo najširšemu krogu občanov in občanov MOMS. Festival bo odprl priložnost za angažiranje novih članov ter graditev podmladka v kulturi. Festival bo vključeval vsa dejavna kulturna društva v MOMS, zajemal bo vsa področja kulture in umetnosti, od gledališča in glasbe, dediščine do vizualnih umetnosti, potekal bo na različnih prizoriščih v občini in bo izveden vsako leto. Pomembna vloga festivala pa bo tudi povezovanje društev v občini k skupnim projektom in povezovanju svojih dejavnosti tako na ravni produkcije kot tudi organizacije in promocije.
UKREP	Organizacija in izvedba SOBOŠKEGA FESTIVALA LJUBITELJSKE KULTURE (delovno ime).
PRIČAKOVANI REZULTATI IN POMEN CILJA ZA OBČINO	Aktiviranje človeških in ustvarjalnih virov v občini in v zamejstvu, okrepitev dejavnosti ljubiteljske kulture, angažiranje novih ustvarjalcev za delo v kulturi promoviranje različnih kulturnih prizorišč v občini. Širjenje ideje strpnosti, tudi v navezavi na cilj Muzej strpnosti.
KAZALCI – KVALITATIVNI	➤ širjenje kulturne ustvarjalnosti ➤ povečano zanimanje za kulturo v občini, ➤ uspešnost nagovarjanja novih članov društev, ➤ število skupnih projektov ljubiteljskih društev v občini.
KAZALCI – KVANTITATIVNI	➤ Število sodelujočih društev na festivalu, ➤ število izvedenih dogodkov, ➤ število vključenih prizorišč na festivalu, ➤ število obiskovalcev.
FAZA IN ČASOVNI NAČRT	Leta 2027 se izdela programska zasnova SOBOŠKEGA FESTIVALA LJUBITELJSKE KULTURE, oblikuje se organizacijska struktura, določi možne lokacije festivala ter časovnica izvedbe. V letu 2028 sledi prva izvedba festivala, ob koncu leta 2028 evalvacija ter smernice za redno vsakoletno izvedbo festivala.

CILJNO OBČINSTVO	Domači in tuji obiskovalci MOMS.
NOSILEC REALIZACIJE CILJA	MOMS, JSKD.
OKVIRNA VREDNOST CILJA IN POTENCIALNI VIRI FINANCIRANJA	12.000 eur letno. Viri: MOMS, JSKD, MK.

CILJ 14	ZELENI PREHOD V KULTURI ZA ZELENO MOMS. Povezovanje kulture, narave in varovanja okolja ter trajnostne mobilnosti za zmanjšanje ogljičnega odtisa v kulturi.
VSEBINA CILJA	MOMS ima bogato naravno dediščino. Z razvojnim projektom ZELENI PREHOD ZA ZELENO MOMS občina gradi na tej prepoznavnosti ter osveščanju prebivalcev in obiskovalcev MOMS o pomenu in priložnostih zelenega prehoda: tako z vidika trajne mobilnosti, trajnostno izvajanje prireditev, izobraževanja in promocijske kampanje, ki bodo dosegle širok krog naslovnikov.
UKREPI	1. Oblikovanje načrta zelenega prehoda v kulturi do leta 2030. Podpora javnim zavodom in občini za izvajanje sistematičnih ukrepov za zmanjševanja ogljičnega odtisa v kulturi. 2. Izvajanje konkretnih ukrepov električne mobilnosti (e-kolesa, e-avtomobili, e-polnilnice) in spodbujanje obiskovalcev kulturnih prireditev k uporabi javnih prevoznih sredstev ter koles. 3. Promocija zelenega prehoda skozi in s pomočjo kulture in umetnosti, izvajanje kakovostnih in raznolikih umetniških programov v naravi. 4. Povezovanje z ostalo kulturno in turistično ponudbo v občini, oblikovanje kakovostnih paketov s kulturo in naravo prežete turistične ponudbe.
PRIČAKOVANI REZULTATI IN POMEN CILJA ZA OBČINO MOMS	Večja ozaveščenost o pomenu zelenega prehoda in trajnostni mobilnosti, zmanjševanje ogljičnega odtisa v kulturi, dolgoročno trajnostno delovanje deležnikov v kulturi, pridobivanje novih občinstev. Boljša povezanost celotne turistične ponudbe v MOMS.

KAZALCI – KVALITATIVNI	➤ Ocena kakovosti in ambicioznosti sprejetih ukrepov za zeleni prehod v kulturi, ➤ motivacija deležnikov za strateški pristop k zmanjševanju ogljičnega odtisa v kulturi, ➤ kakovost promocijskih aktivnosti,
KAZALCI – KVANTITATIVNI	➤ število deležnikov v kulturi, ki pristopajo k strategiji zelenega prehoda v kulturi, ➤ število javnih zavodov s strategijo zelenega prehoda, ➤ število prireditev v občini, ki se sistematično posvečajo zmanjševanju ogljičnega odtisa, ➤ začetna vrednost ogljičnega odtisa v kulturi v MOMS, ➤ vrednost ogljičnega odtisa v kulturi v letu 2030, ➤ doseg projektov in promocijskih aktivnosti za zmanjševanje ogljičnega odtisa v kulturi v MOMS, ➤ nova občinstva.
FAZA IN ČASOVNI NAČRT	Strategija zelenega prehoda v kulturi in mreženje deležnikov (javni zavodi, nevladne organizacije, občina, samozaposleni v kulturi itd.) v letu 2026, določitev izhodiščne vrednosti ogljičnega odtisa v kulturi pri posameznih deležnikih in večjih kulturnih prireditvah v letu 2027, izvajanje ukrepov do leta 2030, izmera končnega ogljičnega odtisa v kulturi v letu 2030.
CILNO OBČINSTVO	Vsi deležniki v kulturi, osnovne in srednje šole, družine, splošno občinstvo, tuji obiskovalci.
NOSILEC REALIZACIJE CILJA	MOMS in javni zavodi.
OKVIRNA VREDNOST CILJA IN POTENCIALNI VIRI FINANCIRANJA	Cca 35.000 eur letno. Sredstva občine, države in EU.

CILJ 15	Spodbuditi razvoj kulturno-kreativnega turizma v MOMS in v skupno blagovno znamko povezati turistično ponudbo.
VSEBINA CILJA	Turistični produkti, ki na inovativen način povezujejo naravno in kulturno dediščino lokalnega okolja ter obiskovalcem ponujajo pristno doživetje lokalnih identitet, so vse bolj iskani in cenjeni ter lahko postanejo temelj kakovostnega turističnega razvoja v občini. V to smer se oblikujejo izvirni novi turistični produkti, paketne ponudbe za obiskovalce iz širše regije ter tujine.

UKREP	1. Oblikovati štiri (4) nove produkte kulturnega (kreativnega) turizma do leta 2030, ki bodo povezali naravno in kulturno dediščino MOMS, kulinariko in turistično dejavnost. Produkti bodo namenjeni različnim ciljnim skupinam, od družin do skupin upokoencev. 2. Vzpostaviti strateška partnerstva znotraj zainteresiranih občin v regiji na področju ponudbe kulturnega turizma.
PRIČAKOVANI REZULTATI IN POMEN CILJA ZA OBČINO MOMS	Aktiviranje človeških in ustvarjalnih virov v občini, povečan obseg turistične dejavnosti z visoko dodano vrednostjo, povečan obisk in prepoznavnost občine, dodatna podpora kulturnemu ustvarjanju.
KAZALCI – KVALITATIVNI	➤ Kakovostni novi turistični produkti v MOMS z visoko dodano vrednostjo ➤ prepoznavna blagovna znamka MOMS, ➤ boljša povezanost ponudnikov.
KAZALCI – KVANTITATIVNI	➤ Povečan obseg domačih in tujih obiskovalcev ➤ povečan prihodek iz naslova turistične dejavnosti, ➤ število v blagovno znamko povezanih ponudnikov.
FAZA IN ČASOVNI NAČRT	Leta 2027 zasnova turistične znamke, do leta 2028 oblikovanje vsaj dveh (2) novih turističnih produktov, do leta 2030 oblikovanje še dveh (2) turističnih produktov in evalvacija ukrepa.
CILJNO OBČINSTVO	Domači in tuji obiskovalci občine MOMS.
NOSILEC REALIZACIJE CILJA	ZKTŠ MS
OKVIRNA VREDNOST CILJA IN POTENCIALNI VIRI FINANCIRANJA	55.000 eur letno. Viri MK, EU sredstva, sredstva za razvoj turizma Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport.

7. Uresničevanje strategije in evalvacija

Strategija razvoja kulture v Mestni občini Murska Sobota 2027–2035 je živ in dinamičen razvojni dokument, ki se odziva na ugotovljeno stanje na področju kulture v MOMS in odgovarja na predvidene prihodnje razvojne izzive na področju kulture. Prav zato so v strategiji navedeni cilji in ukrepi merljivi in konkretni. Strategija poleg srednjeročnih ciljev vključuje tudi dolgoročne cilje in usmeritve MOMS na področju kulture.

Mestni svet MOMS bo uresničevanje strategije prvič evalviral v **februarju 2030**, pri čemer evalvacija lahko izpostavi nova, v strategiji nepredvidena dejstva in okoliščine, ki terjajo prilagoditev posameznih ciljev ali umestitev novih ciljev in/ali ukrepov. Tako lahko s sklepom Mestni svet MOMS ob vmesni evalvaciji strategijo tudi dopolni ali korigira. Drugo evalvacijo doseženih ciljev bo Mestni svet MOMS opravil v **maju 2034**, ko bo ta evalvacija tudi podlaga za novo strategijo za novo strateško obdobje.